

SELETUSKIRI

Regionaalministri määruse „Perioodi 2023–2027 maaparandussüsteemi ajakohastamise, keskkonnakaitserajatise ehitamise ja eratee arendamise investeeringutoetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaalministri määrus „Perioodi 2023–2027 maaparandussüsteemi ajakohastamise, keskkonnakaitserajatise ehitamise ja eratee arendamise investeeringutoetus” (edaspidi *määrus*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 7 lõike 2, § 12 lõike 3 ja § 24 lõike 1 alusel. Määrus on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115¹, (edaspidi *ÜPP-strateegiakavade määrus*), artikliga 73. 2023. aasta 1. jaanuaril algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2023–2027, mille kaudu on Eestil EL-i liikmesriigina võimalik osaleda ühenduse maaelupoliitikas ja saada osa vastavatest EL-i maaelu arengu toetuste eelarvest.

Maaelu arengu toetusi antakse „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027²” (edaspidi *strateegiakava*) alusel, mis sai Euroopa Komisjonilt heakskiidu 11.11.2022.

Eelnõu on vajalik strateegiakava 2023–2027“ sekkumise 1.9.1 II etapi „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (kuivendus- ja veerežiimi kahepoolne reguleerimissüsteem) kaasajastamisse erasektori poolt” (edaspidi *sekkumise 1.9.1*), sekkumise KK.3 „Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised” (edaspidi *sekkumise KK.3*) ja sekkumise 1.9.3 „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (erateed) kaasajastamisse” (edaspidi *sekkumise 1.9.3*) raames antava kuivendussüsteemi ja kahepoolse veerežiimi reguleerimissüsteemi rekonstrueerimise ja keskkonnakaitserajatiste ehitamise ning erateede ehitamise, rekonstrueerimise ja uuendamise investeeringutoetuse (edaspidi *toetus*) rakendamiseks.

Toetus lähtub strateegiakava erieesmärgist 1 „Toetada põllumajandusettevõtete elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet kogu liidus, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagada põllumajandusliku tootmise majanduslik kestlikkus liidus“ ning panustab „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ (edaspidi *PõKa*) esimese alaeesmärgi „Tark ja kestlik põllumajandus, toidutootmine ja maaelu ning ohutu toit ja hoitud keskkond“ saavutamisse. Täpsemalt panustab toetus PõKa tegevussuuna 4 „Kvaliteetsed sisendid põllumajanduses“ eesmärgi „Põllumajandusmaa võimaldab mitmekesist tootmist“ saavutamisse. Lähtuvalt PõKast tuleb põllumajanduslikus kasutuses hoida vähemalt üks miljon hektarit põllumajandusmaad ja maaparandusalased praktikad peavad arvestama kliimamuutuste ja keskkonnaaspektidega. Nendest seisukohtadest on lähtutud ka toetuse tingimuste väljatöötamisel, sest 62 % kasutuses olevate põllumajandusmaade viljelusväärtus sõltub veevarusid reguleerivate maaparandussüsteemide tehnilisest seisundist. Seega on oluline nende

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatistfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186).

² Kättesaadav <https://www.agri.ee/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2023-2027>.

maaparandussüsteemide kaasajastamine, et maandada kliimamuutuste tingimustes ilmastikust tingitud riske põllumajandussektoris.

Valdav osa põllumajanduslikuks tootmiseks sobiv, kuid liigniiske maa on mitukümmend aastat tagasi kuivendatud, kuid need kuivendussüsteemid vajavad pidevaid investeeringuid, et tagada põllumajandustootmise tootmis- ja põllumajandustaristu kliimakindlus ning keskkonnakaitselised eesmärgid. Probleemiks on ka, et kuivendussüsteemide amortiseerumise tempo on kiirem, kui võimalused nende kaasajastamiseks ning seetõttu muldade kasutusvõimalus väheneb ja liigniiskus suurendab muldade tihenemise riski.

Kliimamuutustega kaasnevad keerulised ja ekstreemsed ilmastikunähtused – suureneb sademete hulk, väheneb lumikate, kevad-suvised põuaperioodid võivad suurened ja pikeneda, mis halvendavad taimekasvu tingimusi. Kliimamuutused ja maaparandussüsteemide amortiseerumine koosmõjus taimekahjustajate ja -haiguste leviku ohuga suurendavad veelgi saagi ikaldusrisi. Seetõttu on oluline investeerida kuivendussüsteemide kaasajastamisse, et vähendada põllumajandussaagi osalist või täielikku hävinemist. Kliimamuutuste tingimustes kasvab ka vajadus veerežiimi kahepoolse reguleerimise järele ning selleks soodustatakse toetusega veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi tegevusi.

Heas korras teede võrgustik ja juurdepääs maatulundusmaale ja põllumajanduslikele tootmishoonetele on oluliseks eelduseks ettevõtluse arendamisel maal ning põllumajanduse- ja metsamajanduse konkurentsivõime tõstmiseks. Ligikaudu 25% põllumajandustootjatest leiab, et teehoid ja -ehitus vajab investeeringuid.

Määruse eelnõu alusel antava investeeringutoetuse eesmärk on parandada maaparandussüsteemide kaasajastamise kaudu tootmistingimusi erinevates maapiirkondades, vähendades ebasoodsast veerežiimist tingitud põllumajandustootmise riske ja leevendades maaparandussüsteemide negatiivset keskkonnamõju keskkonnakaitserajatise ehitamise kaudu. Samuti tagada juurdepääs põllumajandusmaale, erametsamaale, põllumajanduslikele tootmishoonetele ja maaparandussüsteemidele erateede ehitamise, rekonstrueerimise ja uuendamise kaudu. Toetatavad tegevused on suunatud maamajanduse ettevõtluskeskkonna tootmistingimuste parandamisele ning keskkonna-ja kliimaeesmärkide arvestamisele.

Määrusega kehtestatakse strateegiakava sekkumiste 1.9.1 II etapi, 1.9.3 ja KK3 raames antava maaparandussüsteemi kaasajastamise, keskkonnakaitserajatise ehitamise ning erateede ehitamise, rekonstrueerimise ja uuendamise investeeringutoetuse andmise ja kasutamise tingimused ja kord. Sekkumise 1.9.1 raames võib anda toetust kahte tüüpi tegevustele – eesvoolude toimimisvõime parandamiseks (eesvoolude uuendamine I etapp) ja tootmistingimuste parandamiseks muude maaparandussüsteemi koosseisu kuuluvate hoone ja rajatiste rekonstrueerimiseks kliimamuutuste tingimustes, siis antud määrusega keskendutakse kuivendatud maatulundusmaa tootmistingimuste parandamisele ehk sekkumise 1.9.1 II etapi tegevustele. Maaparandussüsteemide rekonstrueerimisega on oluline rakendada maaparanduslikke keskkonnakaitsemeetmeid, et leevendada kuivendussüsteemide negatiivset mõju. Seetõttu rakendatakse koos kuivendussüsteemide ja veerežiimi kahepoolsete reguleerimissüsteemide rekonstrueerimisega sekkumist KK3, mille raames toetatakse rajatise, mis leevendavad maaparandussüsteemi toimimisega kaasnevat negatiivset keskkonnamõju. Samuti on oluline parandada maapiirkonnas erateede seisukorda (sekkumine 1.9.3).

See toetus on seotud regionaalministri 30. jaanuari 2024 a määruse nr 7 “Perioodi 2023–2027 maaparandussüsteemi eesvoolu uuendamise ning keskkonnakaitse-rajatise ehitamise ja uuendamise investeeringutoetus” (edaspidi *I etapi määrus*) alusel antava toetusega. Käesoleva määrusega antakse toetust kuivendatud põllumajandusmaal tootmistingimuste parandamiseks kuivendussüsteemi või veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi rekonstrueerimise kaudu, samuti antakse toetust eesvoolu rekonstrueerimiseks, mida ei ole võimalik maaparandushoiutöödega vastavusse viia või eesvoolu karakteristikud on muutunud. Kui eesvool ei toimi nõuetekohaselt ja seda on võimalik uuendustöödega vastavaks viia, saab selleks toetust taotleda I etapi määruse alusel. Kahe määruse seotus ilmneb ka maksimaalses toetuse summas ühe taotleja kohta, mis võib kokku moodustada 520 000 eurot strateegiakava programmiperioodil kõikide maaparanduslike sekkumiste kohta ehk maksimaalse summa arvestusse läheb nii käesoleva määrusega antav toetussumma kui ka I etapi määruse alusel antav toetussumma. Lisaks on eelnõu koostamisel arvestatud seniste maaparanduse investeeringutoetuste rakendamisel saadud kogemustega.

Strateegiakava ettevalmistamiseks tegutsesid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi juures ettevalmistav juhtkomisjon ja valdkonnapõhised töögrupid, kuhu kuulusid ka põllumajandustootjate ja metsaomanike huvigruppide esindajad, kelle ettepanekute ja arvamustega sekkumise väljatöötamisel arvestati.

Eelnõu ja seletuskirja koostas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi maapoliitika ja riigivara osakonna maaparanduse ja metsanduse valdkonnajuht Reena Osolin (625 6287, reena.osolin@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Jaana Lepik (566 91973, jaana.lepik@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb viiest peatükist ja 23 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 kehtestab määruse reguleerimisala.

Eelnõu eesmärk on kehtestada toetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord, sealhulgas toetuse saamise täpsemad nõuded taotlejale ja toetatavale tegevusele, abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud, toetuse määr ja suurus, taotlusele esitatavad nõuded, taotluse esitamise, taotluse menetlemise, taotluse hindamise, taotluste rahuldamise ja rahuldamata jätmise, toetatava tegevuse elluviimise ja kasutusse võtmise nõuded, toetuse saaja muud kohustused, maksetaotluse esitamise tingimused ja nõuded maksetaotlusele, nõuded tegevuse rahastamisele enne kulutuste tegemist ja nõuded toetuse maksmise ja toetuse maksmisest keeldumise ning toetuse saaja andmete avalikustamise kohta.

Eelnõu §-s 2 on sätestatud toetuse andmise eesmärk. Toetust antakse kuivendussüsteemi ja veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi koosseisu kuuluva hoone või rajatise rekonstrueerimiseks põllumajandussektori vastupanuvõime ja toiduga kindlustatuse tagamisele kaasaaitamiseks kohanemaks kliimamuutustega. See aitab tagada kestliku põllumajandusmaa kasutuse. Eestis on pea 2/3 põllumajandusmaa kasutuse olulisimaks eelduseks maaparandussüsteemide toimivus, mistõttu on tähtis nende toimimisvõime kindlustamine ja nende kaasajastamine eeskätt kliimamuutuste tingimustes, et põllumajandusmaad saaks toidutootmiseks sihipäraselt ja säästlikult kasutada. Põllumajandusmaa mulla viljakuse säilimiseks ja ilmastikust tingitud riskide maandamiseks on vajalik liigniiskusega maal

veevarusid reguleerida töökorras maaparandussüsteemide kaudu. Samuti on toetuse andmise eesmärgiks leevendada maaparandussüsteemide toimimisega kaasnevat negatiivset keskkonnamõju ning tagada juurdepääs põllumajandusmaale, erametsamaale, põllumajanduslike tootmishoonetele ning maaparandussüsteemidele.

Eelnõu § 3-s sätestatakse riigiabi andmise õiguslik alus.

Riigiabi on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 järgi igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist. Kuigi riigiabi on ELi ühisturuga põhimõtteliselt kokkusobimatu, on riigiabi lubamiseks siiski teatud võimalused. Sealjuures on tulenevalt põllumajandussektori eripärast ELTL artiklis 42 tehtud riigiabi reeglite kohaldamiseks erisäte, mis kajastub maaelu arengukava aluseks oleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 145 lõikes 2. Selle kohaselt ei kohaldata riigiabi eeskirjasid nende projektide suhtes, mis on seotud ELTL lisa 1 nimetatud toodetega ehk põllumajandustoode tootmise, töötlemise või turustamisega.

Seega kohalduvad riigiabi nõuded üksnes juhul, kui tegemist ei ole põllumajandustoodete tootmise, töötlemise või turustamisega. ELTL lisa 1 ehk põllumajandustoode mõistet tõlgendatakse koostoimes Komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2023/2364²⁶ september 2023, millega muudetakse tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühist tollitariifistikku käsitleva nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87 I lisa (ELT L 2023/2364, 31.10.2023).

Toetus on riigiabi ettevõtjale või tema ettevõtjast liikmele (metsaühistu, mittetulundusühistu või maaparandusühistu ettevõtjast liikmele), metsamaal paikneva reguleeriva võrgu ja selle toimimiseks ja leevendamiseks vajalike muude rajatiste uuendamiseks, rekonstrueerimiseks ja ehitamiseks ning erametsamaale juurdepääsutee ehitamiseks, ja rekonstrueerimiseks ja uuendamiseks komisjoni määruse (EL) 2022/2472³ (edaspidi *grupierandi määrus*), artikli 49 tähenduses. Lihtsustatult öeldes on selle määruse alusel antav toetus alati riigiabi, kui toetatavaid tegevusi viiakse ellu metsamaal või toetatav tegevus on muul moel suunatud just metsamaa kasutamise parendamisele (nt eratee ehitamine erametsamaale juurdepääsuks, ka siis kui tee ise ei paikne metsamaal või keskkonnakaitserajatise rajamine metsamaale, et leevendada kuivenduse mõju).

Grupierandi määrusega tunnistatakse teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokku sobivaks. Kuna seni rakendatud metsanduse abimeetmed ei ole komisjoni kogemuse kohaselt põhjustanud ELi siseturul märkimisväärsed konkurentsimoonutusi, siis vabastatakse seda kogemust arvesse võttes ning lihtsustamise huvides metsandussektorile suunatud abimeetmed teatamiskohustusest ning piisab vajaliku teabe avaldamisest. Liikmesriigid edastavad komisjonile komisjoni elektroonilise teavitussüsteemi kaudu kokkuvõtliku grupierandi määruse alusel teatamiskohustusest vabastatud abimeetme (metsamaal tehtavad maaparanduslikud tegevused ja teed metsamaale) 20 tööpäeva jooksul alates selle jõustumisest.

Kui soovitakse toetust saada metsamaal tehtavate või metsamaa kasutamise parendamist ettevalmistavate tööde kohta, siis on antav toetus sellisteks tegevusteks käsitatav vähese tähtsusega abina komisjoni määruse (EL) 2023/2831 tähenduses ning sellele kohaldatakse

³ Komisjoni määrus (EL) 2022/2472, millega tunnistatakse teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks (ELT L 327, 21.12.2022, lk 1–81).

vähese tähtsuse abi kohta sätestatud. Grupierandi määruks ei ole sätestatud ergutava mõju erandit artikli 49 tegevustele (maaparandus, teed), mistõttu tuleb rakendada ettevalmistavate tööde kohta vähese tähtsusega abi, selliselt on ettevalmistavad tööd toetatavad selle määruks alusel antava põhitegevustega (ehitamine ja rekonstrueerimine).

Eelnõu §-s 4 sätestatakse toetatavad tegevused.

Lõike 1 kohaselt antakse toetust kuivendussüsteemi või veerežiimi kahepoolseks reguleerimiseks süsteemi kuuluva hoone või rajatise rekonstrueerimiseks, eratee ehitamiseks, rekonstrueerimiseks ja uuendamiseks juurepääsuks põllumajandusmaale, erametsamaale, põllumajanduslikele tootmishoonetele või maaparandussüsteemidele ning keskkonnakaitseks vajaliku rajatise ehitamiseks. Toetatav on veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi rekonstrueerimine ja kuivendussüsteemi rekonstrueerimine, samuti ka ja ka olemasoleva kuivendussüsteemi ümbertegemine veerežiimi kahepoolseks reguleerimissüsteemiks. Maaparandussüsteemi integreeritud keskkonnarajatiste olemasolu ja korrasolek on oluline eelkõige põllumajandusest tuleneva keskkonnamõju leevendamiseks. Uue keskkonnakaitseks vajaliku rajatise ehitamine võib toimuda kas maaparandusseaduses või ehitusseadustikus (märgala) sätestatud tingimustel ja korras, sõltuvalt sellest kas tegemist on maaparandusseaduse kohase keskkonnarajatise või mitte.

Lõikes 2 sätestatakse näitlik loetelu keskkonnarajatistest, mille ehitamiseks ehk rajamiseks, sealhulgas rekonstrueerimiseks toetust saab taotleda. Maaparandussüsteemi keskkonnakaitserajatised on settebassein, puhastuslodu, eesvoolu koelmupadjand, eesvoolu soodi avamiskraav, eesvoolu põhjapais ja eesvoolu nõlva kivipuiste – nende ehitamine toimub maaparandusseaduses sätestatud nõuete kohaselt. Lisaks eelmainitutele võib keskkonnakaitserajatiseks olla ka muu keskkonnakaitseks vajalik rajatis, näiteks kaheastmeline voolusäng, leevendusveekogu ja märgala – nende ehitamine toimub ehitusseadustikus sätestatud nõuete kohaselt. Toetatavad on kõik keskkonnakaitserajatised, mis aitavad leevendada maaparandussüsteemi toimimisega kaasnevat võimalikku negatiivset mõju.

Lõike 3 kohaselt võivad toetava tegevuse osaks olla ka kavandatava tegevusega seotud ettevalmistavad tööd, mille hulka arvatakse asjakohased projekteerimis- ja uurimistööd, keskkonnamõju hindamisega seotud tegevused ja vee-elustiku eksperdi töö. Oluline on need ettevalmistavad tööd on otseselt seotud taotleja poolt kavandatava lõikes 1 sätestatud toetatava tegevusega. Vee-elustiku ekspert on vajalik nimetatud tegevustesse kaasata selleks, et vähendada ellu viidavate tegevuste võimalikku negatiivset mõju vee-elustikule. Üha enam tehakse keskkonnamõjude hindamise eelhindamist nii vee-elustiku kui ka elupaikade seisukohast lähtuvalt, samas on vajalik teha eelhindamist kuivendussüsteemide rekonstrueerimisel ka kliima seisukohast, eriti kuivendatud turvasmuldadega maal, seega on keskkonnamõjudega seotud tegevused nagu kliima mõju hindamine samuti toetatava tegevuse osaks. Seega abikõlblik on keskkonnamõju ja keskkonnamõju hindamise litsentsi omavalt isikult kasvuhoonegaaside heide atmosfääri ja kliimamuutustega kohanemise seisukohalt § 5 punkti 3 kuivendussüsteemi rekonstrueerimiseks turvasmuldadel eksperdiarvamuse tellimine. Vee-elustiku ekspert on hüdrobioloogi või ihtüoloogi haridusega, kellel on kogemus keskkonnamõjude hindamise alal. Vee-elustiku eksperte leiab ettevõtetest, kes tegelevad keskkonnamõjude hindamisega. Vee-elustiku eksperti oskavad soovitada ka maaparandussüsteemi projekteerijad. Kuna maaparandussüsteemil tehtavad tööd, nt keskkonnakaitserajatiste rajamine, mõjutavad eelkõige vee ärajuhtimist ja seoses sellega vee-elustikku, siis on ka nõuded vee-elustiku eksperdile kehtestatud sellest asjaolust lähtuvalt.

Lõige 4 sätestab tegevused, mis loetakse samuti toetatava tegevuse osaks. Nendeks tegevusteks on ehitamisele maaparandusseaduse või ehitusseadustiku alusel omanikujärelevalve tegemine,

kuivendussüsteemi rekonstrueerimise või keskkonnakaitserajatise ehitamise puhul kuivendussüsteemi ja keskkonnakaitserajatise toimimiseks vajaliku seadme ostmise ja paigaldamine, kuivendussüsteemi kuuluva pumpla toimimiseks vajaliku võimsusega elektriliini projekteerimine ja ehitamine pumplast lähima liitumispunktini ning elektrivõrguga liitumine. Oluline on silmas pida, et eespool loetletud tegevused peavad olema otseselt seotud toetatava tegevusega.

Lõikes 5 sätestatakse tegevused, milleks toetust ei anta. Näiteks ei anta toetust maaparandusseaduse § 49 lõike 9 alusel kehtestatud riigi poolt korras hoitavate ühiseesvoolude (edaspidi *riigieesvool*) loetelus nimetatud riigieesvoolul või selle osal asuva keskkonnakaitserajatise ehitamiseks. Riigieesvoolude keskkonnakaitserajatise ehitamist selle määruse raames ei käsitleta, sest riigieesvoolude korrastamiseks on ÜPP strateegiakavas ette nähtud eraldi sekkumine ning antud nõudega välditakse võimalikku topeltrahastamist.

Kuna kõnealuse sekkumise eesmärk on toetada eelkõige põllumajandussektori vastupanuvõimet, tagada toiduga kindlustatus ning põllumajandusliku tootmise kestlikkus, siis ei toetata eesvoolu või selle osa rekonstrueerimist, kui eesvool teenindab üksnes metsamaal paiknevat maaparandussüsteemi ega metsamaal paikneva maaparandussüsteemi enda rekonstrueerimist. Lähtudes sekkumise eesmärgist toetatakse valdavalt põllumajandusmaal paiknevate kuivendussüsteemide kaasajastamist. Välistatud ei ole toetuse andmine sellise maaparandussüsteemi kaasajastamiseks, mis osaliselt paikneb ka metsamaal.

Samuti ei anta toetust samas asukohas asuva sama maaparandussüsteemi osa, sealhulgas keskkonnarajatise ja eratee ehitamiseks, rekonstrueerimiseks või uuendamiseks, kui selleks on saadud toetust „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ meetme 4 „Investeeringud materiaalsesse varasse“ tegevuse liigi „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamine ja hoid“ vahenditest või strateegiakava vahenditest, samuti muudest riigieelarvelistest, Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Selle sätte eesmärk on vältida sama tegevuse topeltrahastamist arengukavade või strateegiakava alusel antavate teiste toetustega või muude avalike vahenditega. Nõude täitmisel peab arvestama, et ühele ja samale, samas asukohas oleva rajatise kohta taotluses sisalduvale abikõlblikule kulule ei või toetust taotleda erinevatest avalikest allikatest. Nõue tuleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/2116 artiklist 36, mille kohaselt tagavad liikmesriigid, et EAFRDst rahastatavaid kulusid ei kaeta ELi eelarvest ühegi teise rahastamisvahendiga. Erand on kehtestatud samas asukohas asuva sama eesvooludele, mis on saanud toetust arengukava või strateegia vahenditest, sest eesvoolude puhul on tegemist mõnevõrra teistsuguse olukorraga, kui üksnes taotleja maal kuivendatud alal tootmistingimuste parandamisega. Eesvoolud ei too maakasutajatele otsest majanduslikku kasu, vaid eesvoolude toimivus loob üksnes eelduse kuivendatud põllumajandusmaa kasutamiseks. Tihti võib eesvool vajada korduvaid investeeringuid, kui eesvoolu valgala on suurenenud või valgala hüdroloogilised karakteristikud on oluliselt muutunud uue ehitise tõttu valgalale või seoses lisavee juhtimisega eesvoolu ja kõike seda taotlejast mitte sõltuvate asjaolude tõttu.

Samuti ei ole abikõlblik riigimetsas kuivendussüsteemi ja veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi, keskkonnakaitserajatise ja juurdepääsutee või teenindava tee ehitamine ja uuendamine.

Ka ei toetata sellise tegevuse elluviimist, mida tehakse maal, mis on Harju, Rapla ja Pärnu maakonnas tehtud maakonnaplaneeringu kohaselt määratud Rail Balticu raudtee trassi koridori asukohaks, välja arvatud juhul, kui Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet on Rail Balticu põhiprojektist lähtudes andnud kõik vajaminevad ehitusload, millest nähtub, et sellele maale

Rail Balticu projektiga seotud ehitisi ei ehitata. Kui TTJA on väljastanud ehitusloa, millest nähtub, et metsamaa ala, kus toetatavat tegevust ellu viiakse ei jää konkreetset Rail Balticu raudteemaa tegelikku asukohta, on see toetuse seisukohalt abikõlblik. Selle sätte eesmärk on vältida piiratud avalikke vahendite andmist tegevuseks, millel ei ole perspektiivi. Toetuse saaja peab täitma toetusega võetud eelnõus sätestatud kõik nõuded ja kohustused, sh tagada toetatava tegevuse kestus ning säilitada toetuse abil ehitatud või ostetud vara ja kasutada seda sihtotstarbeliselt vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest, mis antud juhul ei pruugi olla tagatud.

Lõikes 6 tuuakse välja, et toetust võib taotleda juhul, kui maa, millel toetatavaid tegevusi ellu viiakse ehk maa, kus asub kuivendussüsteemi või veerežiimi kahepoolse süsteem või ehitatav keskkonnarajatis, on taotleja valduses ja seda kas asjaõiguslikul (nt omandis) või võlaõiguslikul alusel (nt renditud). Millisel alusel taotleja maad valdab ei oma tähtsust, oluline on taotlejal õigus seda maad kasutada ja seal töid teha ning seda õigust saab ta ka PRIA-le tõestada. Metsamaal tehtavate tegevuste puhul peab metsamaa olema taotleja või tema liikme omandis, mis on ka kõige levinum vorm metsade majandamisel. Maaparanduslikud tegevused on pikaajalise mõjuga ja kapitalimahukad, mistõttu peaks selliseid otsuseid tegema omanik, kuna sellega kaasneb ka korrashoiukohustus täiendavate kulude näol, aga arvestades põllumajandusmaa kasutuse eripära, lubatakse eesmärgi täitmiseks ka muul õiguslikul alusel maakasutajatele maaparanduslike tegevusi põllumajandusmaal toetuse abi ellu viia. Ligi 68 protsenti kasutatavast põllumajandusmaast on rendimaa. Õigus maad vallata peab kehtima vähemalt viis aastat PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest arvates, sest toetuse saajal on kohustus selle ajal vältel hoonet või rajatist ka hooldada ja sihipäraselt kasutada. Kui maa, millel toetatavaid tegevusi ellu viiakse, ei ole taotleja omandis, vaid on tema valduses muul alusel, peab taotlejal olema kavandatavaks tegevuseks ka omaniku nõusolek. See nõusolek võib sisalduda juba kasutuslepingus, olla tuvastatav kinnistusraamatu kandest või eraldi kirjaliku nõusolekuna või on tõendatav muu dokumendi kaudu. Maaparandusühistu ei pea maakasutusõigust eraldi tõendama, kuna maaparandusühistu liikmeteks on maaparandussüsteemi omanikud, samas peab olema liikme nõusolek toetuse taotlemiseks ja sellega kaasnevate kohustuste võtmiseks. Samuti mittetulundusühingu liige, kellele kuuluval kinnisasjal toetatavaid tegevusi tehakse, peab olema andnud nõusoleku toetuse taotlemiseks ja sellega kaasnevate kohustuste võtmiseks, kui see ei tulene üldkoosoleku otsusest.

Lõike 7 kohaselt peab metsamaa, mille toetavaid tegevusi ellu viiakse olema taotleja omandis.

Lõike 8 kohaselt ei ole toetusõiguslikud need tegevused, mis on alustatud varem kui PRIA-le taotluse esitamise päevale järgneval päeval, sealhulgas sellega seotud siduvaid kohustusi ei tohi olla võetud, ning toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei tohi olla väljastatud varem kui PRIA-le taotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud § 4 lõike 3 tegevuste (ettevalmistavad tööd) puhul. Ettevalmistava töö korral, mille puhul töö tegemist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud varem kui 2023. aasta 1. jaanuaril.

Eelnõu §-s 5 sätestab nõuded toetatavate tegevuste kohta.

Lõige 1 sätestab, millistel tingimustel antakse toetust kuivendussüsteemi või veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi rekonstrueerimiseks. Esmane tingimus on, et rekonstrueeritav maaparandussüsteemi osa maa-ala ei paikne hoiualal ega kaitsealal. Samuti tuleb rekonstrueerimistööde planeerimisele ja elluviimisele kaasata vee-elustiku ekspert. Vee-elustiku eksperdil peab olema hüdrobioloogia või ihtüoloogia erialane kõrgharidus ja ta peab omama töökogemust keskkonnamõtjude hindamise alal, sealhulgas olema osalenud vastavates projektides. Vee-elustiku ekspert teeb ettepanekuid vee-elustiku toetamiseks ehk milliseid vee-

elustiku kaitseks vajalikke meetmeid tuleks keskkonnakaitserajatise planeerimisel ja ehitamisel arvestada ning oskab anda soovitusi, kuhu, millal ja milliseid võtteid rakendada, et vee-elustiku seisund säiliks või paraneks. Vee-elustiku ekspert annab soovitusi, milliseid minimeerivaid leevendusmeetmeid võiks planeerida, kuid projekteerija teeb ehitusprojektis lõpliku projektlahenduse, kuna tema vastutab maaparandussüsteemi nõuetekohase projekteerimise eest. Üldnõue on, et rekonstrueeritav maa-ala ei paikne turvasmuldadel. Üksnes lõikes 2 toodud juhtudel on võimalik tegevusi ellu viia ka turvasmuldadel. Oluline on ka see, et toetust antakse kuivendussüsteemi või veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi kuuluva hoone või rajatise rekonstrueerimiseks, kui rekonstrueeritava maaparandussüsteemi osa teenindav eesvool toimib nõuetekohaselt. Lõikes 4 on toodud, mis juhtudel tuleb ka eesvool rekonstrueerida. Lisaks ei tohi rekonstrueeritav maaparandussüsteemi osa maa-ala asuda Natura 2000 võrgustikule lähemal kui 400 meetrit. Kaitse- või hoiuala vahetus läheduses rekonstrueeritav maaparandussüsteemi osa võib negatiivselt mõjutada kaitsealal asuvaid väärtuslikke märgalasid ja nendega seotud kaitsealuseid liike. Kuna ei ole täpselt teada, kas ja kui palju maaparandussüsteemi rekonstrueerimine mõjutab kaitstavat ala, on mõistlik enne täpsete uuringutulemuste selgumist jätta piisav puhverala (vähemalt 400 m laiune ala) kaitseala ja rekonstrueeritava investeeringuobjekti vahele. Tuginetud on Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituudi poolt tehtud „Soode ökoloogilise funktsionaalsuse tagamiseks vajalike puhvertsoonide määramine pikaajaliste häiringute leviku piiramiseks või leevendamiseks“ uuringu tulemusele, kus maastikstruktuuri kirjeldavad indikaatorid näitavad iseloomulikku muutust kraavile lähemas 150-250 laiuses tsoonis, kus tugevaim mõju avaldub kraavile lähima 50 m laiuses tsoonis. Mõnede struktuuritunnuste osas ulatub mõju intensiivse kuivendusega rabade puhul enam kui 300 m kaugusele kraavist. Seega Natura 2000 ala servast 400 meetri distants on piisav ning rakendatud lähtuvalt ettevaatusprintsipist. Samuti peab ehitusprojekti koostanud projekteerija olema läbinud keskkonnasäästliku maaparandussüsteemi projekteerimise koolituse. Oluline on, et projekteerija on läbinud koolituse, mille sisuks on keskkonnasäästlikkus maaparandussüsteemide projekteerimisel. Koolitusmaht ei ole määrav. Selleks võib olla täiendkoolituse käigus läbitud vastav koolitus või Keskkonnaameti koostöös Tartu Ülikooliga kliimamuutustega kohanemise arengukava rakendusplaani raames rahastatud ja 2023. aastal valminud „Maaparandussüsteemide negatiivsete mõjude leevendus- ja kompensatsioonimeetmete rakendamise juhise“ tutvustusel osalemine, mis toimus käesoleva aasta jaanuaris Tartus ja Tallinnas.

Lõike 2 kohaselt võib toetust anda turvasmuldadel paikneva kuivendussüsteemi või veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi rekonstrueerimiseks, kui turbakihi tüsedus on kindlaks määratud ja see kajastub ehitusprojektis ning turvasmuldadel võib viia ellu tegevusi põllumajandusmaal veetaseme tõstmise eesmärgil ja juhul kui seda maa-ala kasutakse pärast tegevuse elluviimist rohumana vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetuseosa maksmist. Samas tavapärased kuivendussüsteemi rekonstrueerimistööd on lubatud turvasmuldadel üksnes siis, kui need on vajalikud valdavalt mineraalmullas paikneva reguleeriva võrgu osa toimimiseks. Sel juhul peab ehitusprojektist selguma muude võimalike lahenduste ebaotstarbekus, ja keskkonnamõju hindamise litsentsi omav isik peab olema koostanud eksperdiarvamuse kasvuhoonegaaside heite atmosfääri ja kliimamuutustega kohanemise seisukohalt. Sellest eksperdihinnangust peab nähtuma, et kuivendustegevusega ei kaasne turvasmuldades kasvuhoonegaaside heite suurenemine. See nõue on kooskõlas kliimaeesmärkidega, et vähendada tuleb kasvuhoonegaaside heidet kuivendatud turvamuldadelt. Samuti on oluline, et kuivendatud turvasmudade puhul on ehitusprojektis määratud turbakihi tüsedus, sest mullakaardil olevad andmed ei pruugi olla ajakohased ning tuleb veenduda, kas tegemist on enam turvasmuldadega või on tegu juba mineraliseerunud mullaga.

Lõike 3 kohaselt antakse toetust kuivendussüsteemi või veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi kuuluva hoone või rajatise ehitamiseks, kui selle maaparandussüsteemi osa eesvool toimib nõuetekohaselt. Üksnes sel juhul, kui ehitusprojektis on toodud, et eesvool tuleb rekonstrueerida suurenenud eesvoolu valgala või valgala hüdroloogiliste karakteristikute tõttu, või uuendustöödega ei ole võimalik eesvoolu vastavusse viia antakse toetust kuivendussüsteemi või veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi rekonstrueerimiseks tingimusel, et sellega koos rekonstrueeritakse ka eesvool. Kui ehitusprojektist selgub, et on vaja eesvoolu rekonstrueerida ja see paikneb keskkonnaministri 15. juuni 2004. a määruse nr 73 „Lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistu” §-s 2 sätestatud veekogul (edaspidi *lõhejõgi*) või kattub pinnaveekogumiga, siis on vajalik, et keskkonnamõju hindamise litsentsi omav isik on koostanud keskkonnamõjude eelhindangu ning sellest nähtub, et tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju ja keskkonnamõjude hindamist ei ole vaja algatada. Lõhejõed on koelmualade kaitsega veekogud. Lõhejõgedel tegutsevate huvitatud osapoolte soovid on tihti vastuolus, kuna ühed soovivad lõhejõgesid kaitsta, teised aga muud majandustegevust teha. Toetuse tingimuste väljatöötamisel on lähtutud ettevaatlikkuse põhimõttest, sest ka toetuse sekkumislehe kohaselt ei tohi kavandatav tegevus takistada veevoolu maaparandussüsteemis ega kahjustada keskkonnaseisundit. Kuna lõhejõe puhul on tegemist koelmukaitset omava veekoguga, siis on toetuse tingimuste väljatöötamisel lähtutud, et tuleb välja selgitada, kas tegevusega kaasneb keskkonnaseisundi halvenemine või mitte. Vältimaks keskkonnaseisundi halvenemist lõhejõgedel on sätestatud keskkonnamõju eelhindangu koostamise nõue, mis selgitab välja kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva võimaliku keskkonnamõju ja selle ulatuse, mille käigus hinnatakse võimalikke mõjusid keskkonnale ning vajadusel nähakse ette leevendavad meetmed negatiivse keskkonnamõju minimeerimiseks ja/või vältimiseks. Sellest nähtub, kas rekonstrueerimise tegevus toob kaasa olulise keskkonnamõju või mitte. Kui keskkonnamõju eelhindangust nähtub, et lõhejõel või eesvoolu rekonstrueerimine ei too kaasa olulist keskkonnamõju, siis on tegevus lõhejõel ja toetatav. Sama põhimõtet rakendatakse ka eesvoolu kattumusel pinnaveekogumiga. Keskkonnamõjude eelhindangu nõue kehtib eesvoolu rekonstrueerimise puhul, kui eesvool kattub pinnaveekogumiga.

Lõige 4 sätestab nõuded keskkonnarajatise ehitamise kohta.

Keskkonnakaitserajatise ehitamiseks antakse toetust, kui keskkonnakaitserajatise ehitusprojekt on koostanud projekteerija, kes on läbinud keskkonnasäästliku maaparandussüsteemi projekteerimise koolituse. Samuti tuleb keskkonnakaitserajatise ehitusprojekt koostamisse kaasata vee-elustiku ekspert, kes teeb ettepanekuid vee-elustiku toetamiseks ehk milliseid vee-elustiku kaitseks vajalikke meetmeid tuleks keskkonnakaitserajatise planeerimisel ja ehitamisel arvestada ning oskab anda soovitusi, kuhu, millal ja milliseid võtteid rakendada, et vee-elustiku seisund säiliks või paraneks. Kui muu keskkonnakaitserajatis ehitatakse ehitusseadustiku alusel siis peab see ehitusprojekt olema maaparandusseaduse § 50 kohaselt kooskõlastatud Põllumajandus- ja Toiduametiga (edaspidi PTA). Sellisel viisil koostatud projektiga tagatakse ühelt poolt parimal viisil maaparandussüsteemide toimimisest tuleneva negatiivse keskkonnamõju leevendamine ning teiselt poolt ei tohiks väheneda maaparandussüsteemi enda toimimisvõime.

Lõige 5 sätestab nõuded eratee ehitamise, rekonstrueerimise ja uuendamise kohta. Maapiirkonnas maakasutuse otstarbekamaks muutmise eesmärgil on kavandatud toetada nende erateede ehitamist ja rekonstrueerimist, mis on juurdepääsuks põllumajandusmaale, erametsamaale, põllumajanduslikule tootmishoonele. Toetatakse ka maaparandussüsteemi

kuuluva teenindava tee ehitamist, rekonstrueerimist ja uuendamist. Juurdepääsutee peab olema juurdepääsuks põllumajandusmaale või põllumajanduslikule tootmishoonele, mis on taotleja omandis või mida taotleja kasutab muul õiguslikul alusel. Põllumajanduslik tootmishoone on loomakasvatushoone, söödahoidla, viljakuivati, veski, põllutöömasinate remonditöökoda või muu hoone, mis on otseselt vajalik põllumajandustoodete tootmiseks, säilitamiseks või esmamüügieelseks ettevalmistuseks. Juurdepääsutee võib olla ka juurdepääsuks erametsamaale, mis on taotleja või tema liikme omandis. Erateed ei tohi olla määratud avalikuks kasutamiseks ehitusseadustiku § 94 kohaselt. Põllumajandusmaana käsitletakse maatulundusmaa koosseisu kuuluvat haritavat maad ja looduslikku rohumaad. See metsamaa, kus kuhu juurdepääsuks toetust taotletakse, peab olema kõlvikuna kantud maakatastrisse metsamaana. Toetatakse juurdepääsuteid, kui töid tehakse maaparandusseaduse alusel kehtestatud maaeluministri 6. mai 2019. a määruses nr 45 „Maaparandussüsteemi projekteerimismid” (edaspidi *projekteerimismid*) sätestatud nõuete kohaselt. Juurdepääsuteede kvaliteedi parandamiseks on määruses sätestatud, et teed tuleb projekteerida projekteerimismidide nõuete kohaselt, see tagab nende teede kandevõime ja suurendab nende vastupidavust. Samuti peab eratee kandevõime olema 60–79 megapaskalit, mis on piisav kandevõime erateede puhul. Kui taotlejaks on metsaühistu ja erametsaomanikust ettevõtja, siis nendele antakse toetust juurdepääsuteedeks metsamaale. Kui kavandatakse teenindavat teed uuendada, siis on vajalik teave ettevõtjalt, kes on esitanud majandustegevuste maaparanduse projekteerimise või ekspertiisi alal, et teenindav tee vajab uuendamist ning selle kandevõime enne uuendamist on 60-79 MPa.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse toetuse määr ja suurus.

Toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186), artikli 83 lõike 1 punkti a kohaselt tegelikult tekkinud abikõlblike kulude hüvitamisena. Toetust makstakse kuludokumentide alusel.

Lõige 2 sätestab toetuse maksimaalsed määrad toetatavate tegevuste ja objektide lõikes. Toetuse määrad on järgmised:

- 1) kuni 75 protsenti kuivendussüsteemi abikõlbliku kulu maksumusest;
- 2) kuni 100 protsenti keskkonnakaitserajatise ehitamise või veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi rekonstrueerimise abikõlbliku kulu maksumusest;
- 3) kuni 75 protsenti toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, kui juurdepääsutee on juurdepääsuks põllumajandusmaale või põllumajanduslikele tootmishoonetele või teenindav eratee paikneb põllumajandusmaal ja lisaks paikneb see juurdepääsu tee või teenindav tee mitme omaniku kinnisasjadel;
- 4) kuni 65 protsenti toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, kui juurdepääsutee on juurdepääsuks põllumajandusmaale või põllumajanduslikele tootmishoonetele või teenindav tee paikneb põllumajandusmaal ning kui see juurdepääsu tee või teenindav tee paikneb ühel kinnisasjal või sama omaniku mitmel kinnisasjal;
- 5) kuni 65 protsenti eratee ehitamise, rekonstrueerimise või uuendamise abikõlbliku kulu maksumusest, kui juurdepääsutee on juurdepääsuks erametsamaale või teenindav tee paikneb metsamaal ja taotleja ei taga metsamaale tasuta juurdepääsu ning see eratee ei täida metsa mitmekülgse kasutamise eesmärki;

6) kuni 100 protsenti juurdepääsutee erametsamaale ehitamise ja rekonstrueerimise abikõlbliku kulu maksumusest, kui taotleja tagab tasuta juurdepääsu metsamaale, sellel asuval juurdepääsuteele ja juurdepääsutee täidab metsa mitmekülgse kasutamise eesmärki.

Kõrgem toetusmäär metsamaale on tingitud riigiabi (grupierandi määrus, artikkel 49) määruse reeglitest.

Eelnimetatud toetuse määrad on kogu avaliku sektori kulutuste osakaalud toetatavas tegevuses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 3 punkt 14 tähenduses, mis tähendab, et ükskõik millisest avalikust vahendist saadud abi ei tohi koos selle toetusega kokku ületada eelpool mainitud osakaalusid. Puuduoleva osa peab taotleja leidma omavahenditest. PRIA võib toetuse andmise otsustamiseks kontrollida, kas taotlejal on olemas vajalikud rahalised vahendid ja mehhanismid, et katta omafinantseeringu osa.

Lõikes 3 sätestatakse, et kui koos kuivendussüsteemi või veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi rekonstrueerimisega tuleb rekonstrueerida ka selle süsteemi eesvool, antakse eesvoolu rekonstrueerimiseks toetust sama toetusmäära ulatuses. Ehk kui rekonstrueeritakse veerežiimi kahepoolset reguleerimissüsteemi ja on vaja rekonstrueerida ka selle eesvool, siis toetuse määr on 100% nii reguleeriva võrgu ja eesvoolu rekonstrueerimise korral. Kui koos kuivendussüsteemiga tuleb rekonstrueerida ka eesvool, siis eesvoolu toetusmäär on 75% sama nagu reguleeriva võrgu rekonstrueerimisel.

Lõike 4 ja 6 kohaselt on toetuse suurusele kehtestatud piirang, mille kohaselt on maksimaalne toetuse suurus ühe taotleja kohta 520 000 eurot strateegiakava programmiperioodil kõikide maaparanduslike sekkumiste kohta kokku. See tähendab, et kui taotleja taotleb toetust käesoleva määruse raames reguleeriva võrgu rekonstrueerimiseks 200 000 eurot ja keskkonnakaitserajatisel rajamiseks 20 000 eurot, siis on võimalik sama taotlejal ka eesvoolu uuendamiseks toetust (I etapi määruse tegevustele, mis on leitav siit <https://www.riigiteataja.ee/akt/102022024002>) toetust saada 300 000 eurot. Oluline on silmas pidada, et maaparanduslike sekkumiste summad on kumulatiivsed ning PRIA jälgib, et toetuse maksimaalset suurust ei ületataks erinevate strateegiakava maaparanduslike sekkumiste raames kokku. Ühe taotlejana toetuse maksimaalse suure arvestamisel käsitatakse ühte kontserni kuuluvad ettevõtjaid või konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju kaudu üksteisega seotud ettevõtjaid. Need isikud ei saa kokku taotleda toetust rohkem kui 520 000 strateegiakava perioodil. Kuna avalikud vahendid maaparanduslike investeeringute tegemiseks on äärmiselt piiratud, on sellise nõude eesmärk vältida toetuse koondumist üksteisega seotud ettevõtjate kätte ning anda võimalus just erinevatele ettevõtjatele abi saamiseks.

Lõike 5 kohaselt on teede ehitamiseks, rekonstrueerimiseks ja uuendamiseks on kehtestatud toetuse suurusele piirang, mille kohaselt on maksimaalne toetuse summa ühe taotleja kohta 60 000 eurot kogu programmiperioodil kõigi teede tegevuste peale kokku. Ka siin kehtib toetuse maksimaalne suurus seotud ettevõtjate kohta.

Lõigetes 7–9 on sätestatud nõuded vähese tähtsusega abi kohta. Vähese tähtsusega abi puhul saab ühele ettevõtjale antud toetuse suurus koos toetuse andmisele vahetult eelnenud kolme aasta pikkuse perioodi jooksul eraldatud vähese tähtsusega abiga olla mitte rohkem kui 300 000 eurot.

Vähese tähtsusega abi suuruse arvestamisel loetakse üheks ettevõtjaks sellised ettevõtjad, kes on omavahel seotud komisjoni määruse (EL) 2023/2831 artikli 2 lõike 2 kohaselt. Selle kohaselt hõlmab „üks ettevõtja“ kõik ettevõtted, kelle vahel on vähemalt üks järgmistest suhetest:

1) ettevõttel on teises ettevõttes aktsionäride või osanike hälteenamus;

2) ettevõttel on õigus ametisse määrata või ametist vabastada enamikku teise ettevõtte haldus-, juht- või järelevalveorgani liikmetest;

3) ettevõttel on õigus rakendada teise ettevõtte suhtes valitsevat mõju vastavalt teise ettevõttega sõlmitud lepingule või selle asutamislepingule või põhikirjale;

4) ettevõtte, mis on teise ettevõtte aktsionär või osanik, kontrollib vastavalt kokkuleppele teiste aktsionäride või osanikega üksi sellise ettevõtja aktsionäride või osanike häälteenamust.

Üheks ettevõtjaks peetakse ka ettevõtteid, mis on punktides 1–4 kirjeldatud suhtes ühe või enama muu ettevõtte kaudu.

Toetuse andmisel tuleb arvesse võtta ka vähese tähtsusega abi kumuleerimisreegleid. **Eelnõu §-s 7** sätestatakse abikõlblikud kulud.

Lõikes 1 sätestatakse, et abikõlblikud on kõik kuivendussüsteemi või kahepoolse veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi kuuluva rajatise ja hoone rekonstrueerimise kulud, vajaliku keskkonnakaitserajatise ehitamiseks vajalikud kulud, ning erateede ehitamiseks, rekonstrueerimiseks ja uuendamiseks vajalikud kulud, mis kuuluvad abikõlblike kulude alla ega ole kantud mitteabikõlblike kulude loetellu. Abikõlblikud kulud peavad olema tehtud sihtotstarbeliselt, mõistlikult ja majanduslikult soodsaimal viisil. Samuti peavad tehtud kulutused olema kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 artikliga 73 ning vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks.

Toetuse saajal on kohustus näidata avalikkusele, et tegemist on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) toetuse abil elluviidava tegevusega, kasutades selleks ettenähtud sümboleid ja teavitustegevusi. Millised sümboleid ja millisel moel tuleb kasutada ja milliseid teavitustegevusi teha, on sätestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/129⁴ II. ja III. lisades. EAFRD fondi vahenditest objektide tähistamise maksumus loetakse samuti abikõlblike kulude hulka.

Abikõlblikud kulud on ka ettevalmistavad tööd ehk toetatava tegevusega seotud tellitud projekteerimistöö ja projekteerimiseks vajalik maaparanduse uurimistöö, ehitusgeoloogiline ja -geodeetiline töö, ehitusprojekti ekspertiisi tegemine, keskkonnamõju hindamisega seotud tegevused ja vee-elustiku eksperdiarvamuse tellimine. Eeldatud on, et kaasnevad tegevused ei moodusta suuremat osa toetusest. Lisaks eelnevale loetakse abikõlblikuks ka eesvoolu ja keskkonnakaitserajatise uuendamisega seotud keskkonnamõju hindamise kulud. Samuti on abikõlblikud kulud keskkonnamõju eelhindamisega seotud töö ja vee-elustiku eksperdiarvamus.

Lõikes 2 sätestatakse omanikujärelevalve kulu abikõlblik osa. Omanikujärelevalve kulu abikõlblik maksumus võib moodustada kuni viis protsenti kuivendussüsteemi või või kahepoolse veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi kuuluva rajatise ja hoone rekonstrueerimise abikõlblikust maksumusest või keskkonnakaitserajatise ehitamise abikõlblikulus kulust.

⁴ Komisjoni rakendusmääruses (EL) 2022/129, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205)

Lõikes 3 sätestatakse kulud, mis ei ole abikõlblikud. Näiteks ei ole abikõlblik kulu käibemaks, kui taotlejal on võimalik vastavalt käibemaksuseadusele taotleda selle tagastamist. Käibemaks on seega abikõlblik, kui toetuse taotlejal puudub õigus taotleda käibemaksu tagastust käibemaksuseaduse alusel, näiteks kui taotlejaks on füüsiline isik. Abikõlblik pole riigi poolt korras hoitava eesvoolu uuendusprojektiga ja selle ettevalmistusega seotud kulu, sest nagu eespool mainitud, siis riigieesvoolu uuendamiseks on strateegiakavas ette nähtud eraldi sekkumine, mida rakendatakse teise rakendusakti alusel. Ka ühikuhindade moodustamisel on järgitud põhimõtet, et ühikuhinnas ei kajastuks kulud, mis ei ole abikõlblikud. Liisingu abil vara soetamine ei ole selle meetme kohaselt abikõlblik.

Lisaks on määruses kehtestud nimekiri (või loetelu) kulutustest, mis võivad küll toetatava tegevuse elluviimisel tekkida, kuid mis oma olemuselt ei ole otseselt abikõlbliku kulu osaks. Selleks on taotleja tavapärase tegevus ja üldkulu nagu rendi, kütuse, side jms kulud. Abikõlblik ei ole viivis, trahv ja muu rahaline karistus, riigilõiv, notaritasu ning vaide ja kohtumenetluse korral menetluskulud. Abikõlblikud kulud ei ole sularahamaksed ja kõikvõimalikud finantsteenustega seotud kulud nagu näiteks intress ja kindlustusmaksed. Punkti 10 kohaselt ei ole abikõlblikud kulud, mis on tegevuse elluviimise seisukohast põhjendamatud. Näiteks sellised kulud, mis ei ole tegevuse eesmärkidega otseselt seotud. Põhjendamatuks kuluks loetakse näiteks puittaimestiku raieks, väljaveoks ja müügiks tehtud kulud, kuigi puittaimede raie on küll maaparandussüsteemi ehitamise ja uuendamise ettevalmistav töö, on puit omanikule tuluallikas. Puittaimede eemaldamist maaparandustööna saab käsitleda kui osalise tulu varasemat kättesaamist ning toetuse andmine selleks tegevuseks samas ulatuses ei ole põhjendatud. Vastasel juhul oleks tegemist ülekompenseerimisega. Abikõlblikud kulud peavad olema mõistlikud ja majanduslikult soodsaimal viisil. Samuti ei ole abikõlblik kulu, mis on tehtud endaga või omavahel seotud isikutelt tulumaksuseaduse § 8 lõike 1 tähenduses. Selle kohaselt on isikud omavahel seotud, kui neil on ühine majanduslik huvi või kui ühel isikul on teise üle valitsev mõju. Näiteks on seotud isikud abikaasad, elukaaslased või otse- või külgsuhtes sugulased. Samuti on seotud isikud juriidiline isik ja füüsiline isik, kellele kuulub vähemalt 10% juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, hääle koguarvust või kasumi saamise õigusest. Nimetatud piirangutega püütakse vältida taotleja omavahelisest seotusest tingitud kokkuleppetehtinguid ning sellest tulenevat ebatervet konkurentsikeskkonda.

Lõige 3 sätestab, et toetatava tegevuse maksumuse väljaselgitamiseks korraldab taotleja kulude mõistlikkuse tõendamise § 8 sätestatud (hinnapakkumuste teel) või ostumenetluse § 17 (riigihangete register) viisil olenevalt kavandatava töö teenuse või kauba maksumuse suuruselt. Kui kavandatava töö, teenuse või kauba käibemaksuta maksumus ületab 5000 eurot ja on 30 000 eurot peab taotlema võtma vähemalt kolmelt asjakohast teenust osutavalt isikult võrreldavad hinnapakkumused. Kui kavandatava töö, teenuse või kauba käibemaksuta maksumus on 30 000 eurot või sellest suurem tuleb ostumenetlus läbi viia elektrooniliselt riigihangete registris olenemata sellest, et toetuse taotleja ei ole hanke kohuslane riigihangete seaduse (RHS) mõistes. Sel juhul kasutab hanke läbiviimiseks kasutab toetuse taotleja menetlusliiki „toetuse saaja ost“ ja hankija alaliiki „toetuse saaja, kes ei ole hankija RHSi tähenduses“. Hanke võib läbi viia ka peale PRIA toetusotsuse saamist, sellisel juhul esitab toetuse saaja toetatava tegevuse eelarve. Ostumenetluse riigihangete registris elektroonselt läbiviimise nõude eesmärk on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Seega on oluline lähendada RHS-i tähenduses hankijatele ja RHS-i tähenduses mittehankijatele seatud nõudeid, et võimalikult avatult ja läbipaistvalt läbi viia toetusega hüvitatavate kulude tegemise aluseks olevaid hankeid või oste. Analooget ostumenetlust rakendatakse Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruses

nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse kulude mõistlikkuse tõendamise nõuded.

Lõikes 1 sätestatakse, et kui projekti eeldatav käibemaksuta maksumus on 30 000 eurot või sellest suurem, koostab taotleja prognoosi ja viib läbi ostumenetluse enne tegevuse elluviimisega alustamist §-s 17 sätestatud viisil (ostumenetlus tuleb korraldada riigihangete registris). Prognoosis esitatakse andmed projekti kogumaksumuse ja abikõlblike kulude kohta, mis peavad olema põhjendatud, üksikasjalikult kirjeldatud, tuginema tegelikele asjaoludele ning vajadusel tõendatavad. .

Lõikes 2 sätestatakse, et kui projekti eeldatav käibemaksuta maksumus on vähem kui 30 000 eurot, kuid projekti raames tellitava töö või teenuse või soetatava vara käibemaksuta maksumus ületab 5000 eurot, ja ettevalmistava töö (§ 4 lg 3) sätestatud puhul, selgitab taotleja kulude mõistlikkuse välja enne taotluse esitamist selles paragrahvis sätestatud viisil, arvestades § 4 lõikes 8 sätestatud nõuet.

Lõike 3 kohaselt peab taotleja küsima vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust üksteisest sõltumatute pakkujate käest, kui projekti raames tellitava töö või teenuse või soetatava vara käibemaksuta maksumus ületab 5000 eurot.

Lõike 4 kohaselt võib taotleja küsida ka üks või kaks hinnapakumust, kui objektiivsetel põhjustel pole võimalik kolme hinnapakumust küsida. Selliseks juhtumiks võib olla näiteks olukord, kus asjaomases valdkonnas ei olegi kolme pakkujat. Eelduslikult võib selline olukord tekkida pakkujal, kes müüb regulaatorseadmeid.

Lõikega 4 kehtestatakse täiendavad nõuded hinnapakumuse sisule. Hinnapakumuse peab sisaldama taotleja nime, pakkuja nime, pakkuja kontaktandmeid, hinnapakumuse väljastamise kuupäeva, töö, teenuse või vara üksikasjalikku kirjeldust ning käibemaksuta ja käibemaksuga maksumust.

Lõikega 5 ei või taotleja küsida hinnapakumust endaga ega omavahel seotud isikutelt tulumaksuseaduse § 8 lõike 1 tähenduses. Seotud tulumaksuseaduse tähenduses on need isikud, kellel on ühine majanduslik huvi või kui ühel isikul on teise isiku üle valitsev mõju. Sellisteks omavahel seotud isikuteks on näiteks abikaasad, elukaaslased või otse- või külgsuunas sugulased või ühte kontserni kuuluvad äriühingud.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse selle toetuse sihtgrupp ehk võimalikud toetuse taotlejad.

Erinevalt „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ maaparanduse investeeringutoetuse saamise tingimustest antakse uuel perioodil toetust ka füüsilisele isikule, kui ta ehitab keskkonnakaitseks vajaliku rajatise.

Toetust antakse järgmistele isikutele:

- 1) füüsiline isik – üksnes keskkonnakaitserajatise ehitamiseks;
- 2) ettevõtja äriseadustiku § 1 tähenduses, kes tegeleb omatoodetud põllumajandustoodete või nende töötlemisel saadud toodete müügiga. Äriseadustiku tähenduses loetakse ettevõtjaks füüsilisest isikust ettevõtja ja äriseadustikus sätestatud äriühing (so täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu). Põllumajandustooted

ja nende töötlemisel saadud tooted on ELi toimimise lepingu I lisas nimetatud tooted. Põllumajandustoodete tootmise või töötlemisega isikule antakse toetust kõikideks tegevusteks;

- 3) ettevõtja äriseadustiku § 1 tähenduses, kes omandis on metsamaad (edaspidi *erametsaomanik*). Metsamaaks loetakse maa, mis on metsamaa kõlvikuna kantud maakatastrisse. Erametsaomanikule antakse toetust üksnes erametsamaale juurdepääsu tee ehitamiseks, rekonstrueerimiseks ja uuendamiseks;
- 4) metsaühistu metsaseaduse § 10 lõike 5 tähenduses, kui toetavav tegevus vastab tema põhikirjalisele eesmärgile. Metsa majandamise tegevuste hulka loetakse ka metsamulla veerežiimi reguleerimine. Metsaühistutele antakse toetust üksnes erametsamaale juurdepääsu tee ehitamiseks, rekonstrueerimiseks ja uuendamiseks;
- 5) maaparandusühistu oma tegevuspiirkonnas, kui toetatav tegevus vastab põhikirjalisele eesmärgile. Maaparandusühistule antakse toetust kõikideks tegevusteks;
- 6) mittetulundusühingule erateede tegevuste puhul, kui toetatav tegevus aitab kaasa tema põhikirjalise eesmärgi saavutamisele.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Lõike 1 kohaselt peab taotleja riikliku maksu võlg ilma intressita olema väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas.

Lõike 2 kohaselt ei tohi taotleja suhtes toimuda likvideerimismenetlust ega olla nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist või olla kehtivat registrist kustutamise hoiatust. Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on juriidilisest isikust võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. PRIA kontrollib taotleja suhtes võimaliku likvideerimismenetluse või ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrottsuse olemasolu ametlikust väljaandest Ametlikud Teadaanded. Samuti ei ole anta toetust isikule, kelle suhtes on tehtud äriregistrist kustutamise hoiatus. Avalike vahendeid on õigustatud saada isikud, kes on õiguskuulekad ja kelle suhtes saab eeldada jätkusuutlikku tegutsemist.

Lõikes 3 on öeldud, et kui taotleja on saanud eelnevalt toetust riigieelarvelistest või muudest ELi või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on nõutud tagasi, siis peavad olema tagasimaksed tehtud tähtaegselt ja nõutud summas. Siia hulka arvatakse ka ebaseaduslikuks või siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud riigiabi tagasimaksmise nõuded Komisjoni poolt. Nõude eesmärgiks on toetuse sihipärane kasutamine ning taotleja usaldusväärsuse tagamine.

Lõige 4 toob välja, et taotlejal ei tohi olla kehtivat karistust karistusseadustiku §-s 49¹ (ettevõtluskeeld), 209 (kelmus), 209¹ (hankekelmus ELi finantshuve kahjustades), 210 (soodustuskelmus), 296 (alkäemaksu vahendus), 298 (alkäemaksu andmine), 298¹ (mõjuvõimuga kauplemine), 372 (tegevusloata ja keelatud majandustegevus), 373 (ärikeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine) või 384 (maksejõetuse põhjustamine) sätestatud süüteo toimepanemise eest. Strateegiakava raames toetuste andmise üle otsustamisel lähtutakse muu hulgas sellest, et kui isik on toime pannud hüvede välja petmisega, avaliku võimu otsuste enda kasuks kallutamise või ebaausa majandustegevusega

seotud väär- või kuriteo, mille toimepanemise eest on tema kohta kantud kehtivad karistusandmed karistusregistrisse, siis ei saa selline isik toetust, sest tegemist ei ole õiguskübleka ja usaldusväärse isikuga ning ta ei vasta toetuse saamise nõuetele. Loetletud on ja seega arvesse võetakse üksnes need isiku süüteod, mis seavad tõsiselt kahtluse alla tema õigusküblekuse ja usaldusväärsuse konkreetse toetusega seotult.

Lõike 5 kohaselt peab taotleja toetatava tegevuseks vajaliku ehitise ehitamisega seotud tegevuste elluviimiseks tõestama vajalike lubade olemasolu. Antud juhul annab vajaliku kindluse tegevuse elluviimiseks asjaolu, et toetuse saajal on vajalikud load eelnevalt olemas, kui see on nõutav ehitusseadustiku või maaparandusseaduse kohaselt. See on eelduslikuks ja piisavaks tõestuseks, et ta on suuteline tegevust ellu viima ning seda sihipärase kohustuseperioodi lõpuni ka hooldama. Seega toetatava tegevuse elluviimise suutlikkust tõendatakse vastavate lubade olemasoluga.

Lõige 6 seab nõuded mittetulundusühingule ja maaparandusühistule, mis on asutatud tähtajalisena. Sellisel juhul peab mõlema nimetatud isiku tähtaeg olema vähemalt viis aastat Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti poolt viimase toetusosa väljamaksmisest arvates. See välistab olukorra, kus toetuse saanud mittetulundusühing või maaparandusühistu lõpetab tegevuse enne sihipärase perioodi lõppu.

Lõike 7 alusel peavad toetatavad tegevused olema kooskõlas maaparandusühistu tegevuskavas toodud tegevuste ja nende mahtudega, kui toetust taotleb maaparandusühistu. Tegevuskavas tuleb tuua ka maaparandusseaduse § 58 lg 3 nimetatud maaparandussüsteemi toimimisega seotud muu vabatahtlik tegevus, mis on seotud kas avaliku või liikmete ühishuviga. See tegevus on maaparandussüsteemi rekonstrueerimine ja keskkonnakaitseks vajalike ehitiste ehitamine. Avaliku huvina käsitletakse süsteemi keskkonnakaitserajatiste ehitamist ja rekonstrueerimist. Ühishuvides tehtav tegevus on mitme liikme huvides toimuv süsteemi rekonstrueerimine ja ehitamine.

Lõike 8 kohaselt ei tohi taotleja olla raskustes olev ettevõtja. Raskustes olevaks ettevõtjaks loetakse piiratud vastutusega äriühingut, mis on akumulieeritud kahjumi tõttu kaotanud üle poole oma märgitud osa- või aktsiakapitalist või äriühingut, kus vähemalt mõnel liikmel on piiramatu vastutus äriühingu võlgade eest ja mis on akumulieeritud kahjumi tõttu kaotanud üle poole oma arvetel olevast kapitalist. Eeltoodud tingimused ei puuduta alla kolme aasta eksisteerinud väikese ja keskmise suurusega ettevõtjaid. Raskustes olevaks ettevõtjaks loetakse ka neid ettevõtjaid, kelle suhtes on võlausaldajate soovil algatatud kõiki võlakohustusi hõlmav maksejõuetusmenetlus või ettevõtja vastab siseriikliku õiguse kohaselt kõiki võlakohustusi hõlmava maksejõuetusmenetluse kohaldamise kriteeriumidele; kui ettevõtja on saanud päästmisabi ning ei ole veel laenu tagasi maksnud või garantiid lõpetanud või on saanud ümberkorraldusabi ning tema suhtes kohaldatakse endiselt ümberkorraldamiskava ning ettevõtja puhul, kelle viimase kahe aasta arvestuslik võla ja omakapitali suhe on olnud suurem kui 7,5 ja enne intresse, makse ja kulumit arvestatud kasumi (EBITDA) suhe intressimaksete kattevarasse olnud alla 1,0.

Ettevõtja vastavust raskustes oleva ettevõtja kriteeriumitele hindab PRIA, kes kontrollib ettevõtjaid taotluses esitatud andmete järgi enne taotluse rahuldamist. Kontrolli tehakse äriregistris majandusaasta aruannete alusel, ettevõtjate kohta teistesse registrisse kantud andmete järgi või kontrollides ettevõtja raamatupidamist.

Grupierandi määrust kohaldatakse raskustes olevale ettevõtjale sellistes olukordades, kus ettevõtja raskustesse sattumise põhjuseks on kahju, mis on tingitud ettevõtja kontrolli alt väljas

olevatest sündmustest, näiteks loodusõnnetusega võrreldavatest ebasoodsatest ilmastikutingimustest, loomataudidest või taimekahjustajatest, metsapõlengutest, metsades toimunud katastroofidest ja metsades kliimamuutustega seoses toimunud sündmustest.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse taotluse esitamine ja taotluse esitamise tähtaeg.

Lõike 1 kohaselt esitab toetuse taotleja toetuse saamiseks ettenähtud tähtajal PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna ehk e-PRIA kaudu taotluse ja laadib üles nõutavad dokumendid e-PRIAs.

Lõike 2 kohaselt teatab PRIA taotluse esitamise tähtaja ametlikus võrguväljaandes Ametlikud Teadaanded ja oma veebilehel. Tähtaja möödalaskmisel tähtaega ei ennistata.

Lõike 3 kohaselt esitab taotleja esitab iga maaparandussüsteemi kohta eraldi taotluse, kuhu koondatakse kõik selle taotleja poolt sellel maaparandussüsteemil § 4 lõike 1 punktides 1 ja 2 (maaparandussüsteemi rekonstrueerimine ja keskkonnakaitserajatise ehitamine) kavandatavad tegevused. Toetuse nõuded kehtivad iga maaparandussüsteemi kohta ja ka taotlust hinnatakse maaparandussüsteemi kohta. Üks maaparandussüsteem on tervik oma vee voolamise loogikaga järgi ja igal maaparandussüsteemil on omad mõjud. Samas üks maaparandussüsteem võib koosneda erinevatest maaparandusehitistest ja sel juhul esitatakse taotluses selle maaparandussüsteemi kõik maaparandusehitised. Taotleja esitab eraldi taotluse eratee tegevuste korral.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse nõuded taotlusele.

Lõike 1 kohaselt esitab toetuse taotleja avalduses enda kohta järgmised andmed:

- 1) nimi ja isikukood või registri kood või mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kood ning taotleja esindaja nimi ja kontaktandmed;
- 2) taotluse selgelt sõnastatud sisu toetuse taotlemiseks;
- 3) projekti nimetus, eesmärk ning vastavalt toetatava investeeringuobjekti eripärale koguselised näitajad nagu arv, pindala või pikkus;
- 4) projekti asukoht;
- 5) projekti abikõlblike kulude suurus;
- 6) taotletava toetuse suurus ja koguinvesteeringu suurus .
- 7) teave hinnapakumuse valikukriteeriumite kohta:
- 8) projekti maksumuse prognoos, kui projekti maksumus ületab 30 000 eurot.

Lõikes 2 on loetletud dokumendid, mida taotleja peab esitama koos taotlusega, et oleks võimalik kindlaks määrata investeeringuobjekti nõuetekohasus. Taotleja peab koos taotlusega esitama järgmised dokumendid:

- 1) kulude mõistlikkust tõendavad §-st 8 tulenevad dokumendid;
- 2) maa valdamise ja sellel projekti elluviimise õigust tõendav dokument, kui projekt kavandatakse ellu viia maal, mis ei ole taotleja omandis;
- 3) ehitusprojekt;
- 4) PTA-ga kooskõlastatud ehitusprojekt, kui toetust taotletakse muu keskkonnakaitserajatise ehitamiseks;
- 5) keskkonnamõjude eelhindang, kui toetust taotletakse lõhejõel või pinnaveekogumil eesvoolu rekonstrueerimiseks või muul juhul, kui seda nõuab õigusakt;
- 6) vee-elustiku eksperdi kõrgharidust tõendav dokument ja töökogemust kinnitav dokument või nimekiri senistest töödest, millest nähtub tema keskkonnamõjude hindamise kogemus;

- 7) arve-saateleht või arve, mille on väljastanud isik, kellelt taotleja tellis § 4 lõikes 3 nimetatud töö või teenuse, kui taotleja taotleb toetust ka nende kulude hüvitamiseks;
- 8) maaparandusühistu tegevuskava, kui toetust taotleb maaparandusühistu;
- 9) tõend, millest nähtub, et projekteeija on läbinud keskkonnasäästliku maaparandussüsteemi projekteerimise koolituse;
- 10) kaasomaniku kirjalik nõusolek kavandatava tegevuse elluviimiseks, kui rajatis, mille kohta toetust taotletakse, asub kaasomandis oleval maal;
- 11) kaasomaniku kirjalik nõusolek, kui soetatav seade paigaldatakse kaasomandis olevasse ehitisse või kui ehitisealune maa on kaasomandis;
- 12) mitte varem kui taotluse esitamisele vahetult eelnenud kalendriaastal vastu võetud mittetulundusühingu, maaparandusühistu või metsaühistu üldkoosoleku otsus, millest nähtub tema liikmete otsus taotleda toetust, ja üldkoosolekust osavõtnute nimekiri koos igatüüpi allkirjaga;
- 13) mittetulundusühingu, maaparandusühistu ja metsaühistu liikmete nimekiri koos nende isiku- või registrikoodidega mitte varasema kui punktis 12 nimetatud üldkoosoleku toimumise seisuga;
- 14) dokument, mis tõendab, et juurdepääsutee on juurdepääsuks põllumajandus- või erametsamaale või põllumajanduslikule tootmishoonele, mis kuulub taotleja või mittetulundusühingu, maaparandusühistu või metsaühistu puhul tema liikme omandisse, või põllumajandusmaa on antud taotlejale või mittetulundusühingu või maaparandusühistu puhul tema liikmele õiguslikul alusel kasutamiseks vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest;
- 15) PTA-ga kooskõlastatud ehitusprojekt, kui toetust taotletakse juurdepääsutee ehitamiseks või rekonstrueerimiseks;
- 16) teave juurdepääsutee erametsamaa kasutamise eesmärgi kohta.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse nõuded taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse nõuetele vastavuse kontrollimise kohta.

Taotluses esitatud andmete õigust ning taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse vastavust Euroopa Liidu õigusaktides, ELÜPSis, strateegiakavas ja selles määruses sätestatud nõuetele kontrollivad PRIA ja PTA. PRIA- ja PTA- on õigus ELÜPSi ja haldusmenetluse seaduse kohaselt teha kõiki vajalikke toiminguid (teha järelepärimisi asjakohastest andmekogudest, teha kohapealseid kontrole, küsida täiendavat teavet ja dokumente jne), et teha kindlaks kas isik vastab toetuse saamise nõuetele ja kas toetuse andmine isikule on põhjendatud.

Eelnõu §-s 14 sätestab taotluste hindamise.

Lõike 1 kohaselt hindab PRIA taotlusi § 4 lõikes 1 punktides 1 ja 2 nimetatud tegevuste taotlusi lisas 1 sätestatud hindamiskriteeriumite alusel ning § 4 lõike 1 punktis 3 tegevuste taotluse lisas 2 sätestatud hindamiskriteeriumite alusel. Lisa 1 „Maaparandussüsteemi ja keskkonnakaitserajatise hindamise kriteeriumid“ sätestab kuivendussüsteemi ja veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemide rekonstrueerimise ja keskkonnakaitserajatise ehitamise taotluste hindamiskriteeriumid, lisa 2 „Erasteede hindamise kriteeriumid“ sätestab erasteede ehitamise ja uuendamise taotluste hindamiskriteeriumid.

Lõike 2 kohaselt moodustab PRIA hindamiskriteeriumite alusel paremusjärjestused eraldi kahe tegevuste grupi lõikes. Üks tegevuste grupp on kuivendussüsteemi ja kahepoolse veerežiimi reguleerimissüsteemide rekonstrueerimise keskkonnakaitserajatise ehitamise tegevused. Teine tegevuste grupp on erasteede tegevused. Mõlemas tegevuste gruppis loetakse paremaks suurema hindepunktide summa saanud taotlused.

Hindamiskriteeriumite moodustamisel lähtuti strateegiakavas toodud sekkumise eesmärgist ja valikukriteeriumist. Lisa 1 hindamiskriteeriumite puhul eelistakse põllumajandustootjaid, sest toetuse eesmärk on seotud põllumajandussektori vastupanuvõime ja toiduga kindlustatuse tagamisele kaasaaitamisega. Maaparanduslikest tegevustest eelistatakse kuivendatud turvasmuldadel veetaseme tõstmise ja veerežiimi kahepoolse veerežiimi tegevusi. Need tegevused panustavad kliimaeesmärkide saavutamisse sh kliimamuutusega kohanemisse enim. Hindamiskriteeriumitest kõige enam on eelistatud taotlus, mis sisaldab kuivendatud turvasmuldadel veetaseme tõstmise tegevusi. See tegevus aitab kaasa kasvuhuonegaaside heite vähendamisele ja suur punktide arv annab tootjale kindluse teha sellelaadseid investeeringuid. Kliimamuutuste tingimustes ja põuakahjude vähendamiseks eelistatakse veerežiimi kahepoolset reguleerimise tegevusi. Näiteks seadedrenaaz võimaldab maa liigse kuivamise vältimisele lisaks ka eesvoolu reostumist vähendada. Veetaseme reguleerimist kraavivõrgus saab teha paisregulaatoriga. Kui regulaator on suletud, hoitakse toitaineid koos veega põllul kauem kinni.

Eelistatud on ka taotlused, mis on seotud keskkonnaseisundi parandamisega ning eriti nende veekogumite valgalal, mis on toodud 2022-2027 veemajanduskava meetmeprogrammis. Keskkonnakaitserajatiste mõju on suurem, kui need rajatakse sinna, kus on nende vajadus ja olulisus kõige suurem. Veemajanduskavas on toodud veekogumid, mille koormus on põhjustatud kuivendusest. Seega eelistatakse hindepunktina nende veekogumite valgalale keskkonnakaitserajatise rajamist. Samuti eelistakse taotlusi, milles keskkonnakaitserajatis(ed) täidavad nii hajukoormuse vähendamise kui ka liikidele elupaiku pakkuvat/loovat funktsiooni. Seni on tähelepanu pööranud maaparanduse investeeringute puhul eelkõige hajukoormuse vähendamise eesmärgist lähtuvatele keskkonnakaitserajatistele (settebassein), vähem on rõhku pööranud elupaiku pakkuvat funktsiooni täitvatele keskkonnakaitserajatistele nagu leevendustiigid, põhjapaisud jms. Seega hindamiskriteeriumitena eelistatakse neid taotlusi, kus on terviklikult lähenetud kuivenduse negatiivse mõju leevendamisele. Vähemate punktidega on eelistatud keskkonnakaitserajatise ehitamine, mis täidab vaid ühte eesmärki, kas siis hajukoormuse vähendamise või elupaiku pakkuvat funktsiooni eesmärki.

Lisas 2 hindamiskriteeriumite puhul eelistakse erateede ehitamist koostöövormi (mittetulundusühingud) kaudu ja kui see on vähemalt 3 maaomaniku omandis, et soodustada ühiselt tegevuse elluviimist. Väiksema hindepunktiga arvuga eelistatakse taotlust, kui eratee on vähemalt 3 maaomaniku omandis ning taotleja ei pea olema mittetulundusühing või muu koostöövorm. Kõige vähem eelistatakse taotlust, kus eratee on vaid kahe maaomaniku omandis. Samuti eelistatakse neid taotlusi, kus erateede ehitamisel ja uuendamisel kasutatakse erateede muldes või katendis ümbertöödeldud materjale, et soodustada ringmajandust. Samuti eelistatakse taotlust, kus eratee mahasõit on riigiteelt, kuna sel juhul on kooskõlastusprotsess pikem ja nõuded teele ja sellega seotud rajatiese kohta rangemad.

Võrdsete hindepunktide summaga taotluste puhul eelistatakse taotlust, milles taotletav toetussumma summa on väiksem.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise kord.

Lõikes 1 sätestab, kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ei ületa § 14 lõike 1 punktides 1 või 2 nimetatud tegevusteks ettenähtud vahendeid, rahuldab PRIA kõik nõuetele vastavad taotlused ja PRIA rahuldab kõik nõuetekohased ja hindamiskriteeriumite miinimumnõudele vastavad taotlused selleks tegevuseks ettenähtud vahendite piires Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 1 punkti 2 alusel.

Lõikes 2 sätestab, et kui kõigi nõuetekohaste taotluste rahastamise summa ületab § 14 lõike 1 punktides 1 või 2 nimetatud tegevuseks ettenähtud vahendeid, rahuldab PRIA selleks tegevuseks ettenähtud vahendite piires hindamistulemuste alusel koostatud taotluste paremusjärjestusse seatud parimad taotlused ja hindamiskriteeriumite miinimumnõudele vastavad taotlused Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 1 punkti 2 alusel.

Lõike 3 kohaselt vastab taotlus hindamiskriteeriumite miinimumnõudele, kui § 4 lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud tegevuste puhul on hindamisel saadud vähemalt 21 protsenti maksimaalsest hindepunktide summast ja § 4 lõike 1 punktis 3 sätestatud tegevuse puhul on hindamisel saadud vähemalt 25 protsenti maksimaalsest hindepunktide summast.

Lõike 4 kohaselt, kui taotluse täies ulatuses rahuldamine ei ole põhjendatud taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu, võib PRIA teha taotluse osalise rahuldamise otsuse vähendades toetuse summat Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 5 tingimustel mitteabikõlblike kulude võrra.

Lõikes 5 sätestab, et kui hindamistulemuste alusel väljavalitud ja paremusjärjestusse seatud nõuetekohast taotlust ei ole võimalik täies ulatuses rahuldada, sest taotletava toetuse suurus ületab toetuseks ettenähtud vahendite jäägi, võib PRIA teha taotluse osalise rahuldamise otsuse tingimusel, et viiakse ellu taotluses kavandatud tegevused ja saavutatakse toetuse andmise eesmärgid. Kui taotleja ei ole nõus toetuse vähendamisega, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus.

Lõikes 6 sätestab, et kui taotleja ja taotluse nõuetekohasuse kontrollimise käigus tehakse kindlaks, et taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele, teeb PRIA taotluse rahuldamata jätmise otsuse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 3 alusel. PRIA teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 3 alusel.

Lõige 6 sätestab, PRIA teeb 80 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise viimasest päevast, et kontrollida taotleja, taotluse või tegevuse nõuetele vastavust, hinnata taotlused ning panna taotlused paremusjärjestusse, ning sellest tulenevalt teha otsus, kas taotlejale toetust makstakse. Otsus või muu menetlusedokument loetakse kätte toimetatuks, kui selle isiku avaldatud elektronposti aadressil on saadetud otsus, otsuse väljavõte või muu menetlusedokument või teade nimetatud dokumentide kättesaadavaks tegemise kohta e-PRIAs.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse toetatava tegevuse elluviimise nõuded ja kestuse nõuded.

Lõike 1 kohaselt viib toetuse saaja toetatava tegevuse ellu, sealhulgas esitab kõik tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid, ja võtab toetuse abil ehitatud, rekonstrueeritud, uuendatud või soetatud vara sihipäraselt kasutusse kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029.

Lõike 2 kohaselt tagab toetuse saaja, et toetuse abil ehitatud, rekonstrueeritud ja uuendatud rajatis toimivad nõuetekohaselt vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest (edaspidi koos *sihipärase kasutamise periood*).

Lõige 3 sätestab, et lisaks peab toetuse saaja tagama kuivendussüsteemi reguleeriva võrgu puhul selle maa-ala sihtotstarbe ning juurdepääsutee puhul selle põllumajandusmaa ja

erametsamaa sihtotstarbe, millele juurdepääsuks tee ehitati või rekonstrueeriti, sihipärase kasutamise perioodi lõpuni. Toetuse saaja ei tohi maaparandussüsteemi maa-ala sihtotstarvet ja selle põllumajandusmaa ja erametsamaa sihtotstarvet, millele juurdepääsuks tee ehitatakse või rekonstrueeritakse, muuta vähemalt viie aasta jooksul pärast PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmist.

Lõike 4 kohaselt teatab taotleja teatab vähemalt kolm tööpäeva enne tegevuse tegemise algust PTA-le PRIA e-teenuse keskkonna kaudu töö tegemise aja ja koha.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse ostumenetluse läbiviimine.

Lõikes 1 sätestatakse, et toetuse saaja peab korraldama ostumenetluse, et välja selgitada projekti raames soetatava vara või teenuse mõistlik maksumus, kui see käibemaksuta maksumus on 30 000 eurot või sellest suurem. See tähendab, et enne ostu sooritamist peab toetuse saaja läbi viima hankemenetluse, kus kaalutakse erinevaid pakkumisi ning tehakse valik parima pakkumise alusel. Ostumenetluse tulemusel valitakse pakkumine, mis vastab kõige paremini etteantud nõuetele ja tingimustele ning on kõige mõistlikuma hinna ja kvaliteedi suhtega. Selle nõude täitmise eesmärk on tagada, et toetuse kasutamine oleks efektiivne ja majanduslikult otstarbekas.

Lõige 2 sätestab, et kui toetatava tegevuse raames soetatava vara või teenuse eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on 30 000 eurot või sellest suurem, tuleb korraldada ostumenetlus riigihangete registris. Nõude kontrollimiseks tuleb sel juhul PRIA esindaja hanke juurde vaatlejaks märkida.

Samuti on täpsustab nõudeid millele ostumenetluse korraldamine riigihangete registris peab vastama:

- 1) ostumenetluse väljakuulutamisel avaldatakse riigihangete registris ostu teade, millest nähtub ostetava teenuse, ehitustöö või asja kirjeldus, tehnilised andmed, majanduslikult soodsaima pakkumuse väljaselgitamiseks pakkumuste hindamise kriteeriumid ja pakkumuste esitamise tähtpäev;
- 2) pakkumuste esitamise tähtaeg on vähemalt 15 tööpäeva;
- 3) teade ostumenetluse kohta on avalik.
- 4) ostumenetlusega seotud teabevahetus ostumenetluse korraldaja ja pakkuja vahel, sealhulgas juurdepääsu võimaldamine ostuteate ja sellega seotud dokumentidele ning pakkumuste ja selgituste esitamine, toimub riigihangete registris;
- 5) pakkumused võetakse vastu ja avatakse riigihangete registris;
- 6) tingimusi – ostumenetluse väljakuulutamisel avaldatakse riigihangete registris ostu teade, millest nähtub ostetava teenuse, ehitustöö või asja kirjeldus, tehnilised andmed, majanduslikult soodsaima pakkumuse väljaselgitamiseks pakkumuste hindamise kriteeriumid ja pakkumuste esitamise tähtpäev – ei tohi muuta pärast pakkumuste esitamise tähtaega ega kalduda neist kõrvale parima pakkumuse valimisel.
- 7) Lisaks antakse PRIA-le Vabariigi Valitsuse 31. augusti 2017. a määruse nr 137 „Riigihangete registri põhimäärus“ § 21 lõike 1 punkti 19 kohane vaatleja roll.

Lõige 3 sätestab loetelu sellest, millist teavet peab sisaldama hinnapaksumus, mille taotleja saab soetatava vara või teenuse kohta. Hinnapaksumus peab sisaldama taotleja nime, hinnapakkuja nime ja kontaktandmeid, hinnapaksumuse väljastamise kuupäeva ning teenuse või vara üksikasjalikku kirjeldust ning käibemaksuta ja käibemaksuga maksumust, samuti tehniliste tingimuste loetelu, mis vastab tehnilisele spetsifikatsioonile.

Lõike 4 kohaselt ei tohi taotleja võtta hinnapakkumust enda ega omavahel seotud isikutelt, kellele kehtib tulumaksuseaduse § 8. Tulumaksuseaduse § 8 sätestab, millal isikud loetakse omavahel seotuks, näiteks kui üks isik omab teise isiku üle märkimisväärsel mõjuvõimu või neil on ühine juhtimisorgan. Sellised seotud isikud võivad pakkuda üle- või alahinnatud hindu, mis ei ole objektiivsed ja võivad mõjutada taotleja otsuseid. Seetõttu on nende väljajätmine hinnapakkumuste küsimisest vajalik tagamaks, et hinnapakkumused on objektiivsed ja usaldusväärsed.

Lõike 5 kohaselt võib taotleja loobuda ostumenetluse korraldamisest riigihangete registris, kui see on objektiivselt põhjendatud, eelkõige kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või vara pakkuja paljus.

Lõike 6 kohaselt ei tohi eirata lõikes 1 sätestatud nõuet hinnapakkumuste küsimiseks, jagades projekti raames tellitava töö või teenuse osadeks. Kui toetatava tegevuse raames tellitav töö, teenus või vara on vajalik sama eesmärgi saavutamiseks, siis ei ole lubatud seda jagada osadeks. Kuid taotleja võib jagada projekti raames tellitava töö või teenuse või soetatava vara osadeks, kui selleks on objektiivsed põhjused, näiteks kui on tegu täiesti erinevate hangitavate asjadega, mida ei ole ühekorraga võimalik läbi viia.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse toetuse saaja muud kohustused.

Lõike 1 kohaselt peab toetuse saaja täitma sihipärase kasutamise perioodi lõpuni järgmisi kohustusi:

- 1) võimaldama teostada auditit, järelevalvet ja muid toetuse saamisega seotud kontrolle ning osutama selleks igakülgset abi, sealhulgas võimaldama viibida toetuse saaja kinnisasjal, ehitises ja ruumis ning läbi vaadata dokumente ja vara kohapeal. Näiteks lükatakse taotluse avaldus või maksetaotlus tagasi, kui toetuse saaja või tema esindaja takistab kohapealse kontrolli tegemist, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral;
- 2) esitama auditi, järelevalve teostamiseks või muu kontrolli tegemiseks vajalikud andmed ja dokumendid määratud tähtaja jooksul;
- 3) teavitama viivitamata PRIAt taotluses esitatud või toetatava tegevusega seotud andmete muutumisest või tegevuse elluviimist takistavatest asjaoludest. Sealhulgas tuleb PRIA-t teavitada toetatava tegevusega seotud vara üleandmisest teisele isikule;
- 4) näitama avalikkusele, et tegemist on EAFRDi toetuse abil elluviidava tegevusega. Selleks tuleb kasutada ettenähtud sümboleid ja teavitustegevusi;
- 5) raamatupidamiskohustuslasena peab eristama selgelt oma raamatupidamises toetuse kasutamise seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest. Nõue tuleb ÜPP-strateegiakava määruse artikli 123 lõike 2 punkti b alapunktist i, mille kohaselt põllumajandustootjad, teised toetusesaajad ja muud sekkumise rakendamises osalevad asutused on teadlikud neile antud toetusest tulenevatest kohustustest ning kasutavad kas eraldi raamatupidamissüsteemi või nõuetekohaseid raamatupidamiskoode kõikide tegevusega seotud tehingute jaoks;
- 6) esitama seiret tegevale isikule või asutusele tema nõudmisel teavet sekkumise seirenäitajate kohta, väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise aja ja koguse kohta ning võimaldama maaparandussüsteemi eesvoolust ja keskkonnakaitserajatisest veekvaliteedi ja -elustiku seisundi hindamiseks võtta vajalikke analüüse;
- 7) strateegiakava eesmärkide täitmise tuvastamiseks nõustuma osalema maaparandusseires ning annab andmed maaparandussüsteemi ehitus- ja hoiutööde maksumuse ja mahu kohta, kui nende andmete küsijaks on riik;
- 8) säilitama toetusega seotud dokumente vähemalt sihipärase perioodi lõpuni;

9) tagama toetusluse rajatise nõuetekohase hooldustööde tegemise maaparandusseaduse kohaselt. Siinkohal tuleb juhtida tähelepanu, et maaparandusseaduses sätestatud hoiukohustus kehtib tähtajatult kõigi maaparandussüsteemide rajatiste kohta.

Lõike 2 kohaselt peab toetuse saaja vastama § 10 lõigetes 1, 3 ja 4 sätestatud nõuetele (tal ei ole maksuvõlga, ta ei ole saanud ega taotle kulu kohta mujalt toetust, tal ei ole kehtivat karistust) kuni PRIA poolt toetuse maksmiseni.

Lõike 3 kohaselt peab toetuse saaja vastama § 10 lõikes 2 sätestatud nõuetele – tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist või tal ei ole kehtivat registrist kustutamise hoiatust – kuni sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Lõikega 4 täiendatakse lõigetes 1-3 sätestatud kohustusi. Toetuse saajale peab hiljemalt maksetaotluse esitamise ajaks olema väljastatud ehitise kasutusluba või kasutusteatis toetuse abil ehitatud keskkonnarajatise sihipäraseks kasutamiseks, kui see on nõutud ehitusseadustiku või maaparandusseaduse kohaselt. Sealjuures peab olema nimetatud kasutusluba või kasutusteatis kättesaadav ehitisregistris või maaparandussüsteemide registris. Kasutusloa või kasutusteatisi väljastamine tagab selle, et rajatis on ehitatud nõuetekohaselt ja sihipäraseks kasutamiseks valmis ning seega on täidetud toetuse andmise eesmärk.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse nõuded maksetaotluse esitamise ja maksetaotluse kohta.

Lõike 1 kohaselt peab toetuse saaja toetuse maksmiseks esitama (pärast toetatava tegevuse täielikku või osadena elluviimist ja selle eest täielikult või osadena tasumist PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le maksetaotluse e-teenuse keskkonna kaudu). Toetuse väljamaksmise aluseks on taotleja poolt esitatud kuludeklaratsioon ning arve, kauba saamist, maksmise sooritamist ning töö tegemist või kauba üleandmist ja vastuvõtmist tõendavad dokumendid.

Lõike 2 kohaselt võib projekti ellu viimise jooksul võib esitada kuni neli maksetaotlust ehk toetuse saaja võib on projekti jaotada neljaks etapiks. Maksetaotlusi esitamine neljas osas on piisav võrreldes tegevuse elluviimise ajaga ja võimaldab paremini tegevuste elluviimist planeerida ja ellu viia (läbi mõeldumalt organiseerida tööd etappide kaupa) ning annab ülevaatlikuma pildi tehtud ja tegemata töödest. Kui taotleja on ühe etapi ellu viinud, mis tähendab, et selle etapi raames tehtavad tööd on tehtud ja toetuse saaja on selle eest ka ära maksnud või on ostnud ära seadme ja saanud selle ka kätte.

Lõikes 3 on loetletud andmed, mida toetuse saaja peab maksetaotluses esitama. Maksetaotluses peab olema näidatud toetuse saaja ärinimi, äriregistri kood ja selle taotluse viitenumber, mille kohta maksetaotlus esitatakse. Lisaks tuleb ära märkida teave ellu viidud tegevuse maksumuse kohta. Maksetaotluses tuleb välja tuua ka teave investeeringu tegemist tõendavate dokumentide kohta. Lisaks tuleb maksetaotluses esitada investeeringuobjekti kogumaksumuse muutumise andmed.

Lõikes 4 on loetletud dokumendid, mis tuleb esitada lisaks maksetaotlusele. Maksetaotlusele lisaks tuleb esitada selle isiku väljastatud arve-saateleht või arve, kellelt toetuse saaja tellis teenuse või töö või ostis kaupa. Veel tuleb esitada eelpool mainitud arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendav maksekorraldus, väljatrükk või arvelduskonto väljavõte. Ehitise rajamise puhul tuleb esitada ka selle isiku väljastatud osutatud teenuse või tehtud töö üleandmist-vastuvõtmist tõendav dokument, kellelt toetuse saaja tellis teenuse või töö.

Lõigetes 5 ja 6 sätestatakse, et üleandmise-vastuvõtmise akt peab olema kooskõlastatud omanikujärelevalve tegija ja PTA-ga. Üleandmis-vastuvõtmisakt esitakse PTA-le kooskõlastamiseks kui ilmastikuolud (kui ei ole lumekatet, külmunud pinnast või üleujutuse gategemist) võimaldavad nimetatud dokumendis osutatud teenust, tehtud tööd ja soetatavat vara kontrollimist maastikul. PTA kooskõlastab üleandmise-vastuvõtmise akti, kui dokumendis osutatud teenust, tehtud tööd või soetatavat vara kontrollimist on võimalik lähtuvalt ilmastikuoludest kontrollida maastikul ja kui tehtud tegevus on täielikult või osadena elluviidud. Sellega välditakse olukorda, kus toetuse saajad on tehtud tööde üleandmise-vastuvõtmise aktis näidanud tööde vastavust pakkumisele mitte aga tegelikult tehtud töödele, Toetuse saaja peab pärast tegevuse täielikku või osadena elluviimist üleandmise- vastuvõtmise akti enne PRIA-le esitamist kooskõlastama PTA-ga, kes kontrollib üleandmise-vastuvõtmise aktis tehtud tööde vastavust pakkumisele, projektile ja tegelikult tehtud töödele.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse maksetaotluse kontrollimine.

PRIA kontrollib vastuvõetud maksetaotluses ja tegevuse elluviimist tõendavates dokumentides esitatud andmete õigsust ning ellu viidud tegevuse vastavust toetuse rahuldamise otsuses sätestatud tingimustele või taotluses toodud kavatsusele, Euroopa Liidu asjakohastele õigusaktidele, ELÜPS-le ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele.

Eelnõu §-s 21 sätestatakse toetuse maksmine.

Lõike 1 alusel makstakse toetus välja üksnes abikõlblike kulude hüvitamiseks ja juhul, kui toetuse saaja on tegevused nõuetekohaselt ellu viinud.

Lõike 2 alusel teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatud juhtudel. Nimetatud sätte kohaselt tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui taotleja ei esita tõendeid või ei tee teatavaks toetusega seotud asjaolusid, kui taotleja takistab kohapealse kontrolli tegemist, kui on esitatud valeandmeid või kui esinevad ELÜPS-i §-s 28 toodud muud asjaolud. Toetuse maksmisest keeldumise otsus tehakse 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadaisaamisest.

Lõige 3 sätestab, et kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et toetuse saaja rikub toetatava tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saamise kohustusi, võib PRIA vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust.

Lõige 4 sätestab, et peale maksetaotluse esitamist taotleja poolt teeb PRIA maksetaotluse alusel toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kolme kuu jooksul arvates nõuetekohase maksetaotluse ja sellega seotud dokumentide saamisest.

Lõike 5 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadaisaamisest.

Eelnõu §-s 22 sätestab nõuded tegevuse rahastamise kohta enne kulutuste tegemist.

ELÜPS-i § 30 lõike 1 ja lõike 3 punkti 1 kohaselt võib riigieelarvelistest vahenditest maksta välja pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist enne töö, teenuse või vara soetamise eest tasumist tagatist nõudmata, kui töö või teenus on lõpetatud või vara on üle antud ning toetuse

saaja on selle vastu võtnud ja selle eest tasunud vähemalt omafinantseeringuga võrdse summa ning kui toetuse saaja on piisavalt usaldusväärne.

Omafinantseeringuga võrdne summa on rahasumma, mille toetuse saaja tasub isikule, kes osutab esitatud tegevuse hinnapakkumuse alusel toetatava tegevuse elluviimiseks toetuse saajale teenust, tegi tööd või müüs kaupa. Omafinantseeringuga võrdse rahasumma hulka loetakse selle isiku, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis kaupa, väljastatud arve-saatelehel või arve ära kirjal kajastatud kõik abikõlblikud kulud, millest on maha arvestatud tegevuse elluviimise rahastamise otsuse alusel toetuse saajale makstav summa, ning kõik mitteabikõlblikud kulud, mis mingil mõjuval põhjusel on nimetatud arve-saatelehel või arvel kajastatud.

Eespool kirjeldatud viisil toetatava tegevuse elluviimise rahastamist sooviv toetuse saaja esitab PRIA-le maksetaotluse koos omafinantseeringuga võrdse rahasumma tasumist tõendavate dokumentidega. PRIA teeb toetatava tegevuse elluviimise rahastamise otsuse pärast kulutuste abikõlblikkuse kontrollimist, arvestades seejuures toetuse saaja usaldusväärset ning kannab toetatava tegevuse elluviimise rahastamise otsuste alusel määratud raha toetuse saaja arvelduskontole. Toetuse saaja võib tegevuse elluviimise rahastamise otsuse alusel saadud raha kasutada üksnes selle isiku väljastatud arve-saatelehel või arvel märgitud toetatava tegevuse abikõlblike kulude eest tasumiseks, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis kaupa. Toetuse saaja tasub pärast tegevuse elluviimise rahastamise otsuse alusel saadud raha laekumist viivitamata kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma sellele isikule, kellelt ta tellis teenuse või töö või ostis kaupa. Tasumise tõendamiseks esitab toetuse saaja PRIA-le seitsme tööpäeva jooksul arvates tegevuse elluviimise rahastamise otsuse alusel saadud raha laekumisest vastava teabe koos maksmist tõendavate dokumentidega.

Eelnõu §-s 23 sätestatakse dokumentide säilitamine.

Määruse alusel esitatud dokumente taotlejale ei tagastata ning PRIA säilitab nimetatud dokumente kuni 2039. aasta 31. detsembrini.

Eelnõu §-s 24 sätestatakse toetuse saaja andmete avalikustamine.

PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ning töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras. See tähendab, et PRIA peab veebilehel avaldama toetavate tegevuste loetelu ja ajakohastab seda loetelu vähemalt iga nelja kuu tagant järgmiste andmetega. Nimetatud määruse artikli 98 kohaselt tagavad liikmesriigid EAFRDst toetuse saajate andmete iga-aastase tagantjärele avaldamise. EAFRDst toetuse saajate suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 49 lõike 3 punkte a, b, d – j ja l ning artikli 49 lõiget 4. See tähendab, et PRIA avalikustab oma veebilehel toetuse saaja ja tema taotluse kohta järgmised andmed: juriidilisest isikust toetuse saaja nimi ning riigihangete puhul töövõtja nimi, tegevuse nimetus, tegevuse eesmärk, tegevuse alguskuupäev, tegevuse eeldatav või tegelik lõpuleviimise kuupäev, tegevuse kogumaksumus, asjaomane fond, asjaomane erieesmärk ning tegevuse ja asjaomase riigi asukohatähis või asukohatuvastus, samuti ELi kaasrahastamise määr. Iga liikmesriik avaldab selle teabe ühelainsal veebisaidil. Nimetatud teave on avalikkusele kättesaadav kaks aastat alates selle esialgsest avaldamisest. Liikmesriigid ei avalda toetuse saaja nime, kui toetuse saajale ühe aasta jooksul makstav toetus on 1 250 eurot või väiksem. PRIA teavitab toetuse saajaid sellest, et neid puudutavad andmed avaldatakse ning et ELi finantshuvide kaitsmise eesmärgil võivad ELi ja liikmesriikide auditeerimis- ja uurimisorganid neid andmeid töödelda.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel on lähtutud järgmistest määrustest: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186); Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261).

4. Määruse mõjud

Eelnõu rakendamine toob kaasa otseseid positiivseid mõjusid põllumajandusele ning looduskeskkonnale ja kaudseid mõjusid tasakaalustatud regionaalarengule.

Määrusega kehtestatakse strateegiakava maaparanduse investeeringutoetuse andmise ja kasutamise kord tegevuse kohta, mis on suunatud kuivendussüsteemi rekonstrueerimiseks nagu ümberseadistamiseks kahepoolseteks veerežiimi reguleerimissüsteemideks, erateede arendamiseks ning keskkonnakaitserajatise ehitamiseks. Toetuse kaasabil luuakse eeldused põllumajandusmaa kasutamiseks kliimamuutuste tingimustes ja maandatakse põllumajandustootmisele kahjulikult toimivaid ilmastikunähtusi – liigsete sademete ja põuakahjude leevendamiseks seadistatakse kuivendussüsteemid ümber kahepoolseks veerežiimi reguleerimissüsteemiks. Samuti aitavad investeeringud kaasa ettevõtte konkurentsivõime kasvule läbi tootmistõrgete vähenemise ning tootmiskindluse tõstmise. Keskkonnakaitserajatise toetamise tulemusena paraneb ning leeveneb kuivendusest tingitud negatiivne mõju elukeskkonnale. Samuti piiravad uued keskkonnakaitserajatised põllumajandusmaalt tuleneva hajukoormuse levikut ja suurendavad bioloogilist mitmekesisust. Määrus on seotud arengukavaga „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“, et aidata tagada toidujulgeoleku ja põllumajanduse konkurentsivõime eesmärkide saavutamist, kus põllumajanduslikus kasutuses tuleb hoida vähemalt üks miljon hektarit põllumajandusmaad.

Toetuse kaasabil aidatakse kliimamuutuste tingimustes kasutuses olevat põllumajandusmaad sihipäraselt ja jätkusuutlikult kasutuses hoida. Strateegikavas on vastava sekkumise sihttaseme puhul arvestatud umbes 85 taotlejaga.

Strateegiakava, mille alusel antakse maaparandussüsteemi eesvoolu uuendamise ja keskkonnakaitserajatise ehitamise ja uuendamise investeeringutoetust, keskkonnamõjud on hinnatud Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ poolt koostatud ÜPP strateegiakava 2023–2027 keskkonnamõju strateegiline hindamine (2022) raames⁵ osaliselt või täielikult.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

⁵ Lisainfo on leitav EL-i ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamise materjalidest: <https://agri.ee/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2023-2027#keskkonnamoju-strate>

Sekkumise 1.9.1 teise etapi eelarve on strateegiakava kohaselt 9 102 800 eurot, millest on Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) osalus 60 protsenti (5 461 680 eurot) ja Eesti riigieelarve osalus 40 protsenti. Sekkumise 1.9.3 eelarve on strateegiakava kohaselt 897 200 eurot, millest on EAFRD osalus 60 protsenti (538 320 eurot) ja Eesti riigieelarve osalus 40 protsenti. Sekkumise KK3 eelarve on strateegiakava kohaselt 812 0000 eurot, millest on EAFRD osalus 80 protsenti (649 600 eurot) ja Eesti riigieelarve osalus 20 protsenti. Määruse rakendamisega ei ole kavandatud eelnevalt mainitutele lisakulutusi riigieelarve vahenditest. Määruse rakendamisega ei kavandata tulusid. Toetus panustab tegevuspõhise riigieelarve „Põllumajandus, toit ja maaelu programm 2023–2026“ programmi meetme 7.4 „Põllumajanduses kvaliteetsete sisendite tagamise“ tegevusse 7.4.2 „Maaparandus“ ja „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ põllumajanduses kvaliteetsete sisendite tagamise tegevussuuna eesmärkidesse. Toetuse riigipoolne kaasrahastus kaetakse Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisala eelarvest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Strateegiakava ettevalmistuseks moodustati 2019. a 18. juunil juhtkomisjon, kuhu kuulusid valdkondade huvigruppide ning riigiasutuste esindajad. Juhtkomisjoni ülesanneteks oli kujundada Eesti seisukohad EL ühise põllumajanduspoliitika maaelu arengu toetuste andmist reguleerivate õigusaktide kohta ning koordineerida strateegiakava koostamist, teha ettepanekuid ja kujundada seisukoht strateegiakava kohta enne kava esitamist Vabariigi Valitsusele. Lisaks kohtusid strateegiakava ettevalmistuseks aastatel 2019–2020 valdkondlikud töögrupid. Juhtkomisjoni ja valdkondlike töögruppide töö tulemusena on kujundatud ka käesoleva toetuse tingimused. Juhtkomisjoni ja valdkondlike töögruppide materjalid on leitavad Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kodulehel <https://www.agri.ee/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2023-2027>.

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Kliimaministeeriumile. Eelnõu saadetakse arvamuse saamiseks PRIA-le, PTA-le, strateegiakava juhtkomisjonile, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale, Eesti Maaparandajate Seltsile, Eesti Erametsaliidule, Eesti Keskkonnaühenduste Kojale ja Eestimaa Talupidajate Keskliidule.